Массе а мехкий пролетареш, цхьаьнакхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 3 АПРЕЛЬ, 1979 ШУ. ● № 40 (6016). ● Мах 2 кепиг.

ХИЙ ДЕХКАЧА ГЕКТАРА ХЬУВКЪАМ ЛАКХБЕРГБА

ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТАЕХ ПАЙДА ДИКАГIА ЭЦИЛГА ДУВЦАШ ЯЬЧА РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕЩАНЕ-СЕМИНАРЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРАША ХИЙ ДЕХКА ЛАЬТТАШ ЛЕЛАДЕЧА БЕРРИГАЧА КЪАХЬЕГАМХОШКА ДАЬ КХАЙКХАРАЛ.

Деза новкъостий!

КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, советски халкъо хадданза дегIаьхувл мехка юрта боахам. КIезига толамаш даьхадац кхашкен фермашкен яттлагIча пятилетка дIадахача кхаь шера. Партен правительствен дани Iоакхо еш, колхозаштен совхозаштен декиа новкъостал деш хилар бахьан долаш дог гIоздоаккхаш дола хувцамаш хинад вайшита — Нохч - ГIалгIайчене а.

КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленум хинначул тIехьагIа вай республике чакхъяьккхача мелиораце шоррача программо йиш хилийтай хий декна лаьтташ 137,5 эзар гектарага дIакхоачадe, чIоагтIа гIо даьд юртбоахама производства дерриги доакъош айдара. Хий дехкача кхай эффективность дикиа лакхъяьй дукхача колхозашен совхозашен. Сохка хий дехкача лаьтташ тIара баьпна ялата хьувкъам, йислагIча пятилетка хIара шера юнъера лаьрхIача баьнначулца нийсбича, хIара гектара тIара 5,6 центнер лакхагIа хилар, лакхбеннаб кхьча культурай хьувкъам а.

Республике кIезига дац шерра-шера тешшаме лакха хьувкъам кхебеш дола боахамаш. «Красное знамя» яхача наурски колхозо соахка 611 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 38,4 центнер ялат гулдир, «Путь к коммунизму» яхача сунженски колхозо — 1828 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 38,2 центнер. Ялатий лакхача хьувкъамца гIаддигар вай «Шалинский» совхоз, Ленина цIерагIча грозненски колхоз, кхьча боахамаш.

Халахета я, ерригача колхозашиа совхозашиа, ерригача районашка эпац хий дехкача лаьттаех дас санна пайда. доагIар дизза юха хьадаккхац массанахьа а.

КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумаша кийчъяь юртбоахама производство дIаxо дегIайоалаяра программа чакх а йоахаш, новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлашцарча положенешцеи выводашцеи хьалхла а лелаеш, къаьстта уйла тIалхийта еза вай хий дехкача лаьттаех пайда дикагIа эцара, хий дехкача хIара гектаро юха хьалур алсамдаккхара. Хий дехкача лаьтташ тIара республике доакхха дерриги ялат 155 эзар тоннага дIакхоачадергда вай, цу даькъе хьажкIаш — 43 эзар, дуга — 27 эзар тоннага, хий дехкаче лаьтташ тIара 143 эзар тонн баьцадаараш а кхашкара дукха кхьйола продукция а йоаккхаргья вай. Дикка дукхагIа боаккхаргба вай сом, комсаш, сояш, шекара свеклаш. Хьайбай боахама доакъарий чIоагIа база хьаяр духьа лакхбергба вай силоса лаьрхIа дIаюича хьажкIий, цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаюлача баьций, доакъара кхьча культурай хьувкъам.

Из долла хIама вIаштIехьдоаккхаргда вай дIадувча лаьттай структура эргальккха тоаяра, лаьтта леладара культура лакхъяра, хий дехкача лаьттаех хик хIара кубометрахи пайда дикагIа эцара чотах.

Оаха, совещане-семинаре дакъа доацараша, берриге колхозхой, совхозий болхлой, гIишлошъеча, эксплуатационни, проектни организацей инженерно - техническ балхахой тIахьех 1979 шереи пятилетка диъ шерен планаш хенах хьалха кхоачашъяр духьа шерра социалистически яхь йоаржаяра. Вай дехкар — мелиоративни сети гидротехнически гIирсаш хий дулла ха хьатIаотташ тIехдика кийчдар, юртбоахама культураша ший ханнахьа тIехдика хий дехкар.

Вай дерриге низаш тIадерзаде доза къахьегама овсарлен балха дикали эттара дукхагIа лакхъяра, хьайоаккхача продукце хIара единицана лоархIаш дIададар ма-могга дукхагIа кIезигдара. Из вIаштIехьдоаккхаргда вай юртбоахама культураш кхеяра прогрессивни технологи производствана юкъеккхьарцен дIайийнача хIамашта Iувал дара халача балхашта комплексни механизаци ярцен. Вай декхар, вай сийлахьа гIулакх — ерригача юртбоахама культураштa кхоозачул кIезигагIа доацаш хий диллар, хий дехкача лаьттай хIара гектар стандартни тювашкарча 10 центнера лоархIам а болаш минеральни удобренеш Iаланъяр.

Оаха дIаях, берригача колхозхоша, совхозий болхлоша, юрта боахама инженерно-технически балхахоша, мехотрядий, бригадай, звеньяй коллективаша тха тIахьехам хьаллоацаргболгахи белгальь мероприятеш чакх а йоахаш, хий дехкача лаьтташ тIара боала ялатий хьувкъам 35 центнерага, цу даькъе хьажкIий — 45 центнерага, дуга хьувкъам — 60 центнерага дIакхоачаргболгахи тхоаш дог тийша хилар. Хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара 200 центнер баьцадаараш, цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювлача баьций 80 центнерал кIезигагIа йоацаш йол йоаккхаргья вай.

ШерагIа йоаржае балха эффективности дикали лакхъяр духьа лелаю хий дехкача кхашка къахьегарий яхь.

Кхайкарал тIалийцад юртен хика боахама балхахой республиканск совещане-семинаре.

Хургболча хьувкъама

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачаш а еш, Шелковской районa «Путь к коммунизму» яхача колхоза ялат кхедераша лаьрхIад укх шера хIара гектара тIара 29 центнер гурахьа дийрача ялатий ялха. Шоаш денна дош кхоачашдара хIанзле а дукха балхаш даьцар. Гурахьа, дикагIа болча хIана, дIадийлад ялат. ХIатIабаьнна мукха кIаи дикада, 3028 гектар долча кхай тIа удобренеш тейсай.

КхоалагIа шу да цу бохаме гурахьа дIадийшача ялата овлашка кхоачийташ подкормка ю. Цу гIулакхо хьувкъам хIара гектара тIара 2—3 центнер лакхбу. ХIанз мя болх беш хIара денна 9 тракторни агрегат я. ХIанзле а 2,8 эзар гектара тIа подкормка яь колхозе.

Кхашка удобренеш тувсача дика болх бу механизатораша Бондарев Ивана, Кривошлыков Дмитре, Димитров Александра, кхычар.

Е. ФАРНИЕВА.

МАССАЗА А ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАШ...

Пятилетка дуьлагIча шера план хенал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяь «Октябрьнефть» НГДУ ерригача производственни участкай коллективаша. Цу яхье хьалхаре моттиг дIа па хецаш хьайоагIа укх шера мехкдаьттен газзи йоахача шоллагIча цеха коллектив. Мехкдаьтта даккхара хьалхарче квартала план хенал хьалха кхоачашйир цо. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба укхаза мехкдаьтта доаха мастер Пронин Иван Андреевич, оператор Калайтанов Михаил Сергеевич, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдеьлара аьттехьа) мастер, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни мехкдаьттехо И. Пронин, оператор М. Калайтанов № 59 йолча скважинерча задвижкага хьожаш ба.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

26—30 МАРТА РЕСПУБЛИКЕРЧА ШУРИЙ ФЕРМАШКА БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ

Районаш	1978 ш.	1979 ш.: хьалхара пяе дийнахь	1979 ш.: [illegible] пяе дийнахь	Товарность (процент)	[illegible]
Наурски	6,8	7,1	7,3	78	40
Шелковской	7,0	7,0	7,1	85	61
Гудермесски	6,6	6,2	6,1	83	43
Грозненски	6,1	6,0	6,0	79	34
Назрановски	5,3	5,9	5,9	76	44
Шалински	5,8	5,7	5,8	83	65
Малгобекски	5,3	5,5	5,6	79	37
Надтеречни	6,3	5,5	5,5	79	58
Сунженски	5,7	5,4	5,4	81	55
Урус-Мартановски	5,3	5,4	5,3	79	48
Ачхой-Мартановски	5,1	5,2	5,2	86	62
Республике гIолаа	6,0	3,9	5,9	81	47

Дийнахь цхьана етталгара боаккха шура (кг)

21 апреле — Ерригсоюзни коммунистически СУББОТНИК

Грозненски депо локомотивни бригадай маршрутни листаш тIа яздаьд: «Укх рейсах хьадоагIа ахча иттлагIча пятилетка фонде хьожадар дех оаха», — аьнна.

Цу тайпара йоазув шоай маршрутни листа тIа депо цхьа бутт хьалха дир коммуниста А. П. Котова локомотивни бригадо. Цо деза новкъаш тIадола чоесд Прохладнера Гудермесен дигара Грозне йоалайир. ХIаьта цу никъа даьккха 12 сом соагIа ахча пятилетка фонде хьожадайтар.

Эттара - хьакха коммунистически субботника чотах къахьийгар машиниста Ворискин Петра тепловозни бригада яр. Цу бригадо Грознера Прохладне дIа а юха а ши пассажирски состав йигар, 10 сом соагIа дола ахча пятилетка фонде а хьожадайтар.

Грознера Беслане кхаччалца шоаш яьча рейсех доагIар пятилетка фонде хьожадийтад машинистий Грищенков Василе, Критов Василе, Саруев Анатоле, Зацуляк Михаила, Бормотов Александра, кхыбарей локомотивни бригадаша. «Коммунистически субботника чотах» яхача йоазонца хIанзле а 90 соагIа маршрутни лист дIачуелнай депо.

21 апреле субботник де. аьнна бола москвичий болхаш хьалдаьцар депо ремонтни цехий болхлоша а. Слесараша, токараша, сварщикаш, аьшкхьараша, коммунистически субботник долча дийнахьа массехк локомотивана ремонт а яь, уж эксплуатаце дIахьа лерхI. ХIаьта царна массенека а депо кхолча запасной октаалгий материалий чотах ремонт ергья. Из болх беча мел даьккха ахча пятилетка фонде дIахьожадергда.

* * *

В. И. Ленин ваь 109 шу дизара хетадаь коммунистически субботник 21 апреле чакхдаккхаре тIехьара москвичий патриотически болам хьаллаьцара тIахьехаш дола плакаташ доакк. Гудермесера дахьна Беслане кхаччалца Грозненски никъе дистанце массе а моттигашка хьалтеха.

* * *

Цу къахьегама сийрдача цIейга дика кийчлуш ба дистанце машинаьхахой. Цу дийнахьа цар лерхI лаьттан полотно, рельсаш, стрелочни переводаш тоеча боккха болх чакхбаккха, цул соагIа цар поездаш сувца моттигаш цIеньергья, хьагулъяь металлолом вагонашца дIайохьийтаргья. Машинаьхахой дезал а хургба цах чубахачен служебни здании гонахье цIенъеш.

Шоай хьаиар шолладаьккха къахьега лерхI никъа мастераша, бригадираша, монтераша.

Г. АНОХОВ.

* * *

Де лерхIарш чакхдоахаргда

Доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, дака кийчо яь Ерригсоюзни коммунистически субботник хулача денна Нохч - ГIалгIай транспортни управлене болхлоша, инженерно-технически балхахоша, гIулакхерча нахa. Ленински коммунистически субботнике дакъа доацаш хургья 6200 саг. царех 4600 болхло шоай массаерча балха моттигашка къахьегаш хургва. РейсагIа араяргья 830 грузовой автомобиль, царех 660 соагIа Грознера а йолаш, болх беш хургья 755 автобус, царех городера — 458 линешка республике балха араяргья 530 легковой такси, царех Грознера — 440.

Къахьегама цIей долча дийнахьа дIа-юха хьоргда 40 эзар тонн халагъа боахама мовхьаш, 770 эзар тонно-километр никъ бергба, дIа-юха вугаргва 260 эзар пассажир, миллиони 300 эзари пассажиро - километр никъ бергба. Пассажирашкара мах а эцаш таксешца 79 эзар километр никъ бергба. Цул соагIа, транспортни управленени чуйоагIача республикерча а Грознерча а транспортни организацеша 120 эзар сома маьха продукци кийчъергья, ремонт ергья 120 автомашина, агрегатий 75 комплекта.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Кхашка арабаьннаб механизатораш

Марта хьалхарча деношка эттача йIовхало гIадбитаб вай республикера алархой. Уж сихбенна кхашкара балхаш деш боахк хIанз. Назрановски совхозе воагIадирех лоархIаш да БуроьIаларча отделене лаьттаж. Болх хьабе аьттув боацачв гуйнаш тIеи чуккийттача моттигашкеи дада уж лаьтташ ханахьа доккьалац. ХIаьта а бIаьстан балхаш тIехьа ца доахаш, ший ханнахьа дIадоладир оаха. Оахамцара тIоадал дIа а къайла, дIайийнай вIашагIъаь горохи кеии, доакъарйина лаьрхIа. Соагаа культура дIайийшача хIара гектара тIара 57 центнер доакъар чуййцар оаха, йанах 25 центнер мара йоацача, хIаьта ерригача отделене гIолла оаха чуййцар 5790 центнер доакъар дар. кента аьлча, план кхоачашйир 153 процент.

Оахамцара тIоадал дIакъойла даьннад тхо шин дийнаьа. Иштта сиха на болх чакхбаккха вIаштIехьдаьлар платовски методах пайда эцар бахьан долаш. Зюба макха боаккхача дика къахьийгад Оздоев НемаIалис, Местоев Султан-Гире, кхычар. Царех хIараве сменни норман 150—170 центнер кхоачашъю.

Къаьстта ала безам ба са ЦунтолыговгIар Уматгирехи Шукурбехи лаьца. Даи воIи ва уж шиъ. 1958 шера дела тракториста болх беш эолча дас ший воIаца цхьана итт дийнахьа 166 гектар лаьтта аьхад, дика а оахаш.

Хьалхха а кийчденнадар тхо бIаьстан кхашкара балхаш чакхдахара. Юртбоахама техника кийчъеча хана коллективе бийцар «1979 шера бIаьстан кхашкарча балхашта кийчо яран уж чакхдахаран кхы тIа а де дезарех» бола КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советен соции. Тха механизатораша цу хана, керда социалистически декхарах тIа а ийца. лаьрхIар лоацача юкъа кхашкара балхаш чакхдаха. Яхь а йоаржаяь, дIаболабир болх. БIаьстан балхашта эшаргйола техника 23 февраль хьатIахкоачача хана ерригa а тоаяь яьккхар. Болх вIаштIехьбоаккхаш чIоагIа къахьийгад бригадира Зязиков Урусхана, техника тоаеш — мастераша-наладчикаша Белоковева Закреко. Эстоев Макшарипа. Юртбоахама техника сихагIа тоаяра йоаржаяьта социалистически яхье оаха хьалхара моттиг яьккхай совхозе.

Иштта, механизатораша шоай техника дика кийч а яь, хьакаре къахьегар бахьан долаш, балха 12 дийнахьа дIайийна даьлар тхо доакъарийна лаьрхIа хьаьхагIа дIайие культураш. Эггара хьалха кхашка шоай агрегаташ араьхар ПIхиев Джабраилен Недзвонев Мусаси. Цар цхьайтта дийнахьа дика дIайийра 300 гектар доакъара культураш.

Лакхе вай ма-аллара, тха лаьтташ гувнаш тIеи босенашкен дада. Атта дац цу лаьтта лакха хьувкъам хьалкхебе. Агротехнико дIаяс хар дизза кхоачаш а деш, балха операцеш шой ханнахьа чакхьяха еза укхаза.

Кхаш леладерий къахьегама овсарле лакхъяра моральни материальни стимулировани лелаю оаха. БIаьстан балхаш деча 3 дийнахьа социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача механизатора карара мара тела цIе вымпели ахчан соагIати лу.

Кхашкара балхаш дIадоладеннача хана дена социалистически яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьабоагIа балха говзал лакха йола трактористаш Цунтолыгов Уматгирии ПIхиев Джабраилии.

Укх шера оаха лаьрхIад чIоагIа хьувкъаш йолча хьажкIий фу дIаде. Уж я хьалха кхоачаш йола «ВИР-42», «Награда» яха хьажкIаш. ХIаьта цар фу тхога а ерригача совхозе а долаш дe. Ала делаш да, «Награда» яхача хьажкIий фу оаха укх шера хьалхара дIадувш долта.

Тха отделене механизатораша тIалийча социалистически декхарех хIара гектара тIара 20 центнер ялата 230 центнер шекара свеклаш чуэца лаьрхIад. Уж хьокхамаш дикка лакхагIа да планагIа доагIачул.

Лакха хьокхамаш долаш чакхдаьлар тха отделене дIадаха шу а. Свеклаш дIайийнача 86 гектарех хIаране тIара даьлар 200 центнер мераа оалаш, план 180 центнер мара йоацача. ХIаьта отделене кхашкара ялат а планагIа оттадаьчул цхьа центнер дукхагIа чуййцар.

Пятилетка дуьлагIча шера оаха лерхIачох, отделене кхаш леладераша кхы а дикагIа хьийкъа ялати кхьйола юртбоахама культураши чуэцаргья.

Р. ДОВРНЕВ,

«Назрановский» совхоза БурохIаларча отделене [illegible]

ЙОККХА КОТАЛО!

«ДаьттагIа—12» яхача скважине тула кIаларча юрски тIоанашкара газ йолаенна

«ДаьттагIа-12» яха скважина йоаккхача туха кIаларча тIоанашка кхачначо бурув а теха болх ба йолаяйтай из. Скважина тежачул тIехьагIа цо хьехьаккар «Грознефть» объединене даьча тохкамий керттера лостам нийса хилар. Туха кIалера тIоанаш карадерзадар ший лоархIамга диллача 25 шу хьалхагIа мезозойски тIоанашкара мехкдаьтта хьоделлара нийсса да.

— Ачхой - Мартанерча Бамутера Iаьрхача лоамашка кхаччалца бода керда билла гетте нийсъ. Итт километр дIоахал долча цу никъа деза а сейба а кхувш а, аьн да, цу чу гIолла гIоrl а дела доагIа Фартанга. Цу новкъе водачун дукхача урханашкен мухаленашен гIолле чекхвола веза. Газна доацаш долча лоа улача лоамашкара кхьакхаш шийла мух ба, дерзагIа делхаш догIа да.

Цхьа километр гергга лекхача леттача скважинана тIехкка хало да. Цхьа сельет доаллашеша скважине латташ йолна чукхийттача моттиге кхьчар тхо. Кура ший буь урагIбаьнйта леттача скважинана гаьна йоацаш я итташ кIай, сийна, Iоакъара бесса йола вагончикаш, дIа-юха лела электростанци. Из ба «ДаьттагIа-12» яхача скважине боахам.

Буровой вышкана юза, цунна гонаха сатийна я. Скважинана гобаьнза яьча карта юха цIе байракхагаш ба а йоакхаш дамурнаш лотт. Буровой йолча дIатIаьнтац. Цунна гаьна доацаш даьгIача цIеношкара наз кхьчаьтта дIабийгаб баха. Из кIана даьд кхотадеш да, скважина тахка езаш я, из кхерама болх ба тохкараш мettел цунна гонахье беьна нека а.

ВортI шу хьалха Малгобекски бурув тохара балхий управленера укхаза бурув тоза ера Шилхов Иван Иванович керта лета бурув детта бригада. ЛерхIачунга кхачара дукха къахьега дийзар цун. Лакхача лоамашкара хаце хьелаш, йоацаш яр хиаш йола оборудовани, дика йовзацар скважина карерзаера методикен программи. Уж ерриге хеношаш хьаьний буруведтарцаш.

Будие гулбелар скважина тохкаш бераш. «Грознефть» объединене керттерча инженера Р. М. Хачатурова белгалдаьккхар де доза дар. Массехказа кердадаьккхар из. Юхаера а команда елар ца шоей балха моттигашка дIаоттта, аьнна. Скважинана дIатIаIийнъяча шерача турба чу къаллоетташ къаьна автомобильни покрышкаш, кIезиг-кIезига хьаела скважина. Вахта ца лаьташ мукъа мел бераш латтаче газе ши бIаь метр гаьна йолча вIеннача моттиге дIабела.

Доагача метана кIур отт гобаьккха, тIехь - тIехьагIа кIезиглуш боагIа из, юхаера а скважинана дIатIаIайиньяча турба чу але боал, хьайолеенний екъа газ. Кхьметтел ши бIаь метр гаьна латтараша а хоалуш низ болаш я скважинно луш йола газ, погашта кIалера паьтта эг, чIоагIа тета ду ара уаьче газо, чIоагIа цIогIа а теха ца аьтие, дIа-юха яжаш дар дIа-хье казец.

Скважина болх беш я, цо луш яр газ я. Миштай-теш из! Скважинана тохкам бечерга кртгалкоче Р. М. Хачатурова команда яу: «ХIе, Iилма, хIанз хьога кхаьчай аргIа».

Укхаза кийчбенна латташ бола «СевКавНИПИнефть» институте болхлой анализаш а болалу. Цхьа а шоаза а, кхоаза а хьоке уж газага. Хийттача бесса дукха сероводород уеш яр газ. Скважино мел газ лургья ха хала дар, лийрзIачул дикка дукхагIа лургхилар гуш дар. Массане а «Урал» яхаш цIогIари детт, кийнаш урагIъухийт, хадданза сигналаш тел автомашинеша. Туха кIалера юрски тIоанаш карадерзадеъд.

Цу дено къаьтте къахьегар «Грознефть» объединене дIаболабаь керттера лостам нийсa хилар. ХIанзчул тIехьагIа бурувдеттарашта шортта бе болх хургба укхаза. «ДаьттагIа-12» яхача скважинана цаI-ах километр мара гаьна йоацаш вIашагIйоалаш летт цхьакха скважина. Кхетта хьы а бригада йоагIаргья укхаза бурув тоза.

Сайренгаьле лаьста ха яр. ГIадбаха аш зиэна гIара а тета а дакар. «Грознефть» объединене генеральни директора В. А. Сорокина цу лоархIамеча котапонах шийна хеташ дар дийцар укхаза гулбеннараша.

— Са новкъостий! Мах баь вергвац тхоан оийна кхерагIдаьнначун. Вожа дош дар нийсе хиларах тешие а тешаш, цхьайтта шу даьннад вай цунга кхача гIертащ, Нохч - ГIалгIайчен хзоеман мехкдаьтта уйла а еш. Туха кIаларча юрски тIоаний перспективаш йолкхий хилар тохкача хьинар кхоца деш кьа а хьегаш, уж тIоанаш карадерзадара йола программен методаши кийчъяьнна вай Iилмахоашта беркал хилда. Белха тIа тешамеча оборудованеца вай Iалацдеьча производственникашта а беркал хилда. Массе а тайпа хаамаш зиэ а еш, шоаш лийрзIачунга кхаьчача бурувдеттарашта а беркал хилда, — аьлар В. А. Сорокина.

Хьалхара юхьиг массаза а хала хиннай. Укхаза бурув тохаш хиннараша айнна ниъ льобийллаб. ТIадоагIача шера туха кIалара юрски тIоанаш тохкаш пхи бурувдетта бригаде хургья, гаьна дах уш 50 хургйола ди а.

— Тахан дIаьоахкад туха кIалара юрски тIоаний дукха углеводороди бийдал йола коллектор хилар, — аьлар цо. Из де керттердар. 1956 шера мезозойски мехкдаьтта республике хьаделлара нийсса доза гIулакх де из. Цiаьхазза а эр даьгIала дув цо йоккхе хотале хиккерца.

Иштта дIадоладеннад Iаьрхача лоамаш тохкига. Дукхала сероводородни бийдал дагIакхийла Iергъац из моттиг. Укхаза деча балхаша социально - экономически хувцамаш дергда кIоаш юхо ядача Ачхой - Мартановски Сунженски районашка. Укхаза эшаргбе дукха белхи лакха квалификаци йола говзанчаш - мехкдаьттакой. Лоамашка ядача юрташка хьакургья болхлой класс. Дlахо а дегIайоагIаргья районий промышленность, хьалхарча аргIагIа хьу чахйоаха промышленность а йоагIаш, хIана аьтча Iаьрха лоамаш дуккха хьу йолаш моттиг я. Укхаз ера халаьча боалама доаттадергда тевиальни змй. Карде некъаш доакергда. Бахача наза газ чуйиллара йола йоккха перспективаш я.

Лоацца аьлча, ДаьттагIа вай Нохч - ГIалгIай республика веккара керда оагIув я.

М. САЛАМОВ.

ГЕОЛОГИЧЕСКИ СЛУЖБАЯ БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка пайдане оахналаш дохилгеи тохкилгеи вIаштIехьдоаккхача, республика минерально-бийдала база дегIайовлаеча бераате болх барах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума **Сийлен грамота** лойла:

Болтынцев Николай Николаевича — Къилбаседа-Кавказски пачхьалкхен Iилматохкамен «Грознефть» объединене мехкдаьтта промышленноста проектни институтa поисково-разведочни балхашта проектировани яра сектора заведующена.

Борисенко Михаил Ефимовича — Къилбаседа-Кавказски территориальни геологически управлене Нохч-ГIалгIай геологоразведочни парте гIишлон материалий Грозненски участка начальника.

Машенцев Николай Егоровича — «Грознефтегеофизика» яхача треста Грозненски промыслово - геофизически контора Малгобекски промыслово-геофизически экспедице каротажни перфораторни станце подъемника машиниста.

Магомадов Iийса Алиевича — «Грознефть» объединене Грозненски бурув тохара балхий управлене скважинаш карерзаяран, тохкамаш даран йолча группа воккхагIволча инженера-геолога.

Рагузин Алексей Ивановича — «Грознефть» объединене Старогрозненски бурув тохара балхий управлене керттерча геолога.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный, 1979 шу 30 март.

КХОМИ ХЬУРМАТИ ДАРА — ХАДДАНЗА ТІАХЬОЖАМ

КПСС Грозненски горкома пленумера

Укх деношкиа КПСС Грозненски горкома шолгІа пленум хилар. Цига дийцар «КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума, цига КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела вов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлларча выводашкех установкашкех хьежна кхоамбара режим чІоагІъяран чурча резервех пайда эцаран боаржабаьча къовсаме халкъа тІахьожама органий лоархІам «Йбара города партийни организацеша беча балхах» дола дош. Цу хьакъехьа доклад йича парте горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова** белгалдаьккхар, продукцена реализаци яра иттлагІча пятилетка ялхь шера план города промышленносто хаьал дикка хьалха, 12 декабре кхоачашъяьлга.

Вай доаха толамаш кхы а доккхагІа хургдар, нагахьа санна КПСС XXV съезда, парте ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума решенеша, город Москверча Бауманси хоржамий округа хархархоща вІашагІкхийттача хана вов. Л. И. Брежнева белгалдаьккха ма-хиллара, массахахьа а кхоамбеши пайда хургболча тайпарен материальни ресурсаш дІаухийтаре, болх дикагІа вІаштІехьбоаккхаре, ма-дарра аьлча, производства эффективносте балха дикали кхы а лакхагІа боарам тІа йоаккхаш тоайоре.

Из теркал а деш, КПСС райкомаша, города партийни организацеша укх тІеххьарча хана, къастта а «Латвийски ССР-е халкъа тІахьожама органашта партийни кулгалдарах» яха КПСС ЦК соцам арабаьнначул тІаьхьагІа, дукхагІа теркам тІаухийт халкъа тІахьожама комитетий, группайн постийи болх тоабара, уж организационно чІоагІъяра, цига хоржача нахьа состав тоаяра.

ХІанз городерча группашкех посташкех болх беш ва 4720 коммунист, 1301 комсомолец. ДукхагІбола группай председателаш партийни организацей бюрой членаш ба, халкъа тІахьожамхоех дикка дакъа Советашка хержад.

ТІа-тІа шерлуши чІоагІлуш латт халкъа тІахьожама органий комсомольскии профсоюзни организацешцара бувзамаш.

СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода партийни комитето кулгал а лоаттадеш, шийн болх вІаштІехьбоаккхача цар халкъа тІахьожама группа членаша дайм шоай теркама кІал лоаттаю производства керттера участкаш. Партком хадданза ийса лостам тал цун балха, хан-ханнахьа отчеташка ладугІ, халкъа тІахьожамхой дешар вІаштІахьдоах. Ииштта, цу деша йоакко еш я «Старогрознефть» НГДУ, «Красный молот» завода, производственни швейни объединене, Грозненски почтамта а цхьайолча кхыча а коллективай партийни организацеш.

Кхомбара режим чІоагІъеча дика хІамаш карагІдаьннад Октябрьскии Старопромысловски бурувдеттача балхий управленей. Анисимова цІерагІча махкдаьтта чакхдоахеча, «Электроприбор», «Промавтоматика» НПО опытни заводий коллективашта.

Баьнда, докладчика а прениешка къамаьлаш даьча кхычар а хоадамболлаш дийцар халкъа тІахьожама органашта партийни кулгалдеча, цар болх вІаштІехьбоаккхача кхы а цІенхаштта кхоачамбоацараш хилларах. Материалаш, бийдал, энерги, доагор кхомбеш дІаахийтара массанахьа а шерра къовсам боаржабелга вІаштІехьа ца даьккхарах.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, халкъа тІахьожама комитеташи группашкеи хадданзех боагГІача тайпарен тІахьожам лоаттабац паччахьаллкхен планаши заданеши кхоачашъяра, цар тІагІертта болх бац «ТІехьабусареш боацаш бе болх» яха ростовчаний болам боаржабара.

Сохьне декабре хиннача городской партконференце белгалдаьккхар 26 промышленни предприяте тайп-тайпарча хьоьхамех пятилетка заданеш кхоачаш ца елга. 1978 шера 36 цех, 73 участок, 292 сменен бригадех, 4572 болхло, цу даькъе 261 коммунист, шоай заданеш лоархІа ца баьлга.

Цул тІехьагІа бигь бутт чакхбаьннаб. ТІаккха хатта доагІа: халкъа тІахьожама органаша из гІулакх шоай балха юкъмоттиге лоаттадаьдий? Халахете а, цу деша бе боагІа лоархІам баьбац массанахьа а. Продукци кхакхарен цунна реализаци ярен январь — февраль бетта планаш кхоачаш ца ел йисай «Грознефтеоргсинтез» объединене, № 1 йола гІишлошьеча материалий комбинат, йолаш я соахкартуз шоай балха боарам лохбаь къахьеташ йола коллективаш а.

Цу даькъе шоаш боагІаш бола бехк дІатІаэца беза цу коллективай халкъа тІахьожамхоша а. Ииштта, Заводской района промышленноста, гІишлошьяра, транспорта предприятешкарчен организацешкарчен 42 группа балха анализ йича гучадаьлар, царех хІара кхоалагІъяр планаш кхоачаш ца яра баьхьанаш тохкаш ца хиннилга. Ахаш гаргга яреша производственни низалаш карероаяра, керда техникех хьалхалатта опытех балха юкъейоалаяра тІахьожам лоаттабеш ца хиннилга.

Цига къамаьл даьча КПСС Старопромысловски района секретаре **Н. И. Вихлянцева** ма-аллара, из кийслу партийни организацеша халкъа тІахьожама органий теркам керттерча участкашта тІа ца бербабенддаь, цар болх экономически дегІаахара, эффективносте балха дикали даькхьяре декхарашца айкха ца бувзандаь, тІахьожам пайданегІа хургболча тайпара лоаттабелга, тохкам белга, кхоачамбоацараш ца хулийтилгех дІадоахилгех вІаши айкха дувзаш ца леладендаь.

Пленуме дукхаза а белгалдаьхар, керттерча производственни фондех дикагІа пайда эцилга вІаштІехьа ца даьккхача даргдоацилга.

Геттара ира дийцар цига арахецача продукце дикал тоае езаш хиларах дола дош. Кхаь даькъех цхьан даькъал кІалагагІа йолча предприятешна мара арахецац дикала Знак йола продукци. ХІаьта арахецачар яр а яц 10 процентал тІех.

Продукце дикал тоаяра, болх дикагІа вІаштІехьбаккхара шоай предприятешка халкъа тІахьожамхоша лоаттабеча къовсамах, цу даькъе карагІдийннарехи хІанз а долаш долча кхоачамбоацарехи дийцар вагонни депо бригадира **Л. А. Домбровскаяс**, «Красный молот» завода электросварщика **Х. А. Загаева**, кхычар.

Партеи правительстваи дукхаза а хьехадаьккхад доагора-энергетически бийдален ресурсаш кхоелга эгтара доархІамегІарча декхарех цаІ хилар. Из ииштта даде а, дукха моттигаш нийсалу уж ресурсаш кхом ца беши боарамал тІехи дІаухийташ. Масала, когий гІирс бу фабрика санна йолча предприятешна цу даькъе вІалла организационно-технически мероприятеш ца уттаеш, уж дІаахийтара анализ ца еш. Цу хьакъехьа дукха кхыдола а масалаш кхийлар цига халкъа тІахьожама Грозненски городской комитета председатела **В. В. Капустинова**.

Энергетически бийдал, доагора-смазочни материалаш дІаахийтара даькъе цІенхаштта кхоачамбоацараш да гІишлошъечен транспортех. Дукхача гІишлошъета организацешна цара учет ца елга талмастта лехаду, цар кхомберах материальни поощрени елга юкъехкувлац.

Города дукхача предприятешна транспортах лерттІа пайда эцилга вІаштІехьдаьккхадац. Масала, города 138 предприятех 6-не мара ІалашдаьдаЦ йиллача хана вагонаш Іойоассаярех тІайттарех гІулакх. Алхха цхьая «Грознефтеоргсинтез» объединене шера уж боарамал тІех лоаттайрах тоаха гІоа 1 миллион сом хул.

Сагото яйташ яр пленуме докладчика а къамаьлаш даьчар а халкъа боахама кхыча доакъоех лаьца кхийда цифраш а. Кхоачам ба царех цхьаьраш хьоайича а. Города заводашка металла обработка еча хана шера йоаэ 10 эзар тонн. ХІара бетта 50-га дІаккхоачаш йолча предприятешкаи организацешкеи металлолом дІалара план кхоачашгьыц. Нохч-ГІалгІай гІишлошьяра управлене №№ 4, 6, 9 йолча СМУ-ша, ПМК-105, «Севкавнефтегазстрой» объединене СУ-11, СУ-13 доагІачул совгІа списани яьй 800 эзар сома, кхаь шера города предприятешка продукци кийчъеш дІаахийтар планагІа доагІачул 13 миллион сом тІех хиннад, хІаьта тІехьарчача предприятешка — 29,5 миллион, юкъера лаьрхІача хІара бетта 10 — 12 предприяти хул из хьоахам кхоачаш ца беш, доал доацаш тара делларах шин шера 1 миллион сом ае хиннад «Консерваплодоовощ» объединенена, алхха промышленносте юкъера лаьрхІача хІара къахьетамхото шера болх ца беш зехьа доаду 2,7 сага-ди, гІишлошъеча ялхь шере — 200 эзар сага-ди, дІадахача шера 23 эзар прогул яьй. 1978 шера маднаш балха тІа хувцаилар 33,3 процентага дІанхьачад, ииштта кх. дІ.

Цу деррига уйла е, хІаьта шоай предприятешка из гІулакх мицита лату хьана, цу даькъе дола кхоачамбоацараш дІадахара оарцагІболла декхарийла ба халкъа тІахьожамхой.

ХІаьта цар комитетий, группай, постий болх кІоаргагІен шерагІен боаржайлар эгтара хьалха де дезар — «Комсомольский прожектор», администраце гІулакхашка хьожача комиссеша, моттигерча Советий массанарча комиссеша айкха бувзам а болаш, дукхагІа рейдаш, тохкамаш чакхдоахилга. Керттерча даькъе из чулоацам болаш дар «Старогрознефть» НГДУ оператора **А. Н. Климанова**, ВЛКСМ Грозненски горкома секретара **В. И. Чечака** даь къамаьлаш.

Дукхачар къамаьлашка белгалдоахар цхьайолча халкъа тІахьожама комитеташа, группаша, посташа болх дукхагІа баьб алийтар дукха тІагІоллара тохкамаш деш дукха рейдаш чакхйоехаш хилар, тІаккха шоаш цига гучадаьха кхоачамбоацараш дІадехара йоагІаш йола сагото еш ца хилар. Керттердар да хІара тІахьожамхошийн декхар кхоачашдара оарцагІаьккхар, бадка эгтара чІоагІагІа Іатгьаги лоархІамегІен дар хьалхагІа кхоагІа тахкар, цул тІехьагІа гІулакх боацлагахьа дакхара о йоагІаш йола йоакко яр а цу даькъе бенне воачунгара доагІар дикза хьадехар а.

Партийни организацеш декхарийла я халкъа тІахьожама комитеташна, группашна, посташна болх беча коммунистий беккхокхие айбар дукхьа даст-каста собранешка, бюройн парткоммий заседанешка цар отчеташка ладувгІа, хІаьта группай, постий председателаш — хоеш херкача коллективашта хьалхашка хан-ханнахьа жоп тела. Рейдаш, тохкамаш деча гучадаьннар, цу даькъе администраце даьр, де лерхІар массанахьа шерра дІадовзийтилга Іалашде деза, гойтара агитаце сатирически средствах, моттигерча радиох, пенгазетех шерра пайда а эцаш. Халкъа тІахьожамхоша Іоаль пайдане опыт шерра дІайовзийтилга, дарна юкъе лертІа социалистически яхь йоаржелга — халкъа тІахьожама районийи городскойи комитетий хІара деннара гІулакх.

Пленума балха юкъе дакъа лоацаш вар КПСС обкома секретарь **М. О. Бугуртаев**, Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама Комитета председатель **Р. А. Саламов**.

С. МАНСИГОВ.

«Чечингсельстрой» треста чуйоагІача Грозненски аьшкбетона конструкций завода аьшкбетона изделей цехе формовщица йолаш Азырова Лидия Петровнас болх бу пхи шу дизад. Беча балхаца доахача къахьегама толамашца из ше бокъонца йола производственница хилар дІахьекхад. Юкъера даьрхІача хІара сменагІа нормаш 140—150 процент кхоачашъю цо. Шийн опыт дог раьза долаш дІа а луш Лидия Петровнас хьалхlебаь итташ говзанчаш ба.

Цунна еннай коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи. Дукхача хана дела цун портрет хьалтеха доаля «Чечингсельстрой» треста сийлен Улга тІа.

СУРТА ТІА: формовщица Л. Азырова.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Дукххаза яьхад баркал

Шоашта дика гІулакх дирах пассажирашкара цхьайолча таксей шоферашта баркал яхаш дукха каьхаташ ух пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене. Ииштачарех цаІ ва цхьоалагІча класса водитель Сукиев Ваха Абдул-Вахабович. Цун азделах, дикача гІулакхех, из Іимерзз хиларах лаьца пассажирашкара даст-каста Вахийна баркал яхаш каьхаташ кхоач предприяте. Масала, укх тайпара каьхат кхаьчар объединене дукха ха йоаццаш: «Вийсанна шийттанех тІехьагІа сахьат доалаш латташ ха яр тхо. Ставропольски медицински института студенткаш Захарова, Бочарова, Хастова, Грознерча автовокзале кхаьчар. Ииштта бийса яхача хана Катаяма цІерагІча поселкагахьа ваха тугаш цхьаккха таксист а вацар. Цхьабиккъда. № 63-88 ЧИГ йолча таксе водителa тхо тхоаш дахача дІа а тенхар, ше гІуланхацен шийн декхараш цІена кхоачашдергхилари хьа а хьоахаш. Цудухьа оаха дех объединене кулгалхошкара «цу таксе водителa баркал алар».

ХІаьта кулгалхоша цар дехар дІоачашдарах дола приказ хьалтехар из каьхат хьаккхаьчача деношка. Ииштта Сукиев Вахийна яьха баркалаш дукха да.

Ткъаь яьхь шу дизад Сукиев Вахас водитель йолаш къахьега, царех шийтта шера хІанз ше волча предприяте таксист волаш къахьегаш ва из. Цу шерашка пассажирашта во гІулакх даьд аьнна, шийх бехк боаккхийташ цхьа каьхат кхачийтадац цо объединене. Ше къахьега волавелча дена ше дІакхаьчача участкие тІадела декхараш цІена кхоачашдеш хиларах дайм яхье хьалхалаттарашца волаш, шо хестамайташ хьавоагІа Ваха. Масала, целина карьерааеча башха-дика къахьегама толамаш карагІдувларах «Целинни лаьтташ карадерзадарах» яха медаль еннай цунна. Ииштта Грозненски производственни объединенерча водителашта юкъе эгтара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха цІи а елир Ва[illegible].

Ваха дукхача шерашка керте лаьттая № 10 йолча таксистий бригадана. Цига а ше боккъонца вола кулгалхои организатори хилар дІахьекхар цо. Хаддаьнза социалистически яхье хьалхалаттарашта юкъе яр цо кулгалду бригада. Укхаза а бригадир дукхаза совгІатаща, ахчай премешца белгалваьхар, ага за кулгалхо хилар тарра. Укх тІеххьарча шерашка предприяте сийлен Улга тІа хаддаьнза хьалтеха доаля Вахий портрет.

Массала а шийн ювзахоштаьшта хьоахам телаш хьавоагІа Сукиев Ваха. Ииштта мара кхыча бесса хила йиш а яцар цун. Ше 18 шера делаеча коммунист кхача сийдолча цІера сий дайм лекха лоаттадеш хьавоагІа из.

ИттлагІча пятилетка задане В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дена кхоачашъе социалистически декхараш тІаийцадар Вахас. Укх ше тІеххьарча кхоачашдергхилар къаьгга хьахьехад Вахас. Тоъал ха я цо пятилетка тІеххьарча шера календарагІа къахьега. Ииштта толамаш даха цун вІаштІехьдоах шийн таксена дайм дика доал деш хиларах. Паччахьаллкхен плани тІейнца декхараш кхоачашдара тІалатта белгтоккаш боккха хилар кхетадарах. ШийгарчІа машинага, капитальни ремонт ца еш, 220 эзар километр никъ бийтаб цо. ХІаьта а геттара цІена я аргдолаш [illegible].

— Пассажираша культурни гІулакх дар сай мерттора дикхар доаргІ аз, — йоах Вахас.

Цу уйлаца боах беш волча цо цхьаккха моттиг кийсъяйтац шийх бехк боаккхаргболаш.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТІА: шофер В. Сукиев.

К. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕ

Дукха опыти электрикаш-сетевикаш ба «Грозэнерго» управление республика тайп-тайпарча моттигашка электрически энергеца гІулакх деча. Царех цаІ ва Восточни электрически сетей коллективе болх беш вола Евгений Александрович Горячев.

ХІанзчул 15 шу хьалха вора дика балха опыт йола электрик цу коллективе болх бе. Цхьан коллективера кхыча коллективе вийсвелча шийн тайпара халонаш нийслу. ХІана аьлча, ца бовза нах, оборудовани, болха спецификa шийн тайпара ма-хуллий. Баьнда, Евгений Александровича из деррига бацха тодаланзар. Из боккхача безамца тІаийцар коллективо. ХІаьта из ше а хахаца сиза дІаувш сат ва.

Цун кІаьхийча практически опыто гІо дир Горячевга лоаццача хана Восточни электрически сетей дикагІболча специалистий мутІаре дІаотта.

Къахьегам безаш хиларца боахлоша сий а ду лоархІа а лоархІ Евгений Петрович.

Дукхача шерашка Е. А. Горячева кулгалду электромонтерий бригада предприяте дикагІчарех цаІ йолаш хІайоагІа.

Цу бригада дешна цахаддаш тешам болаш электроэнергеца потребителаш Іалашбеяга я. Шийн балхал совгІа дукха общественни гІулакхаш хул специалиста. Из вІаштта шозза Октябрьски районни къахьегамхой депутатий Совета депутатала хийрхад.

Дукхача шерашка даиха гІалат доацаш къахьегарах цунна Ленински юбилейни медаль, Къахьегама ЦІеча Байракха орден, «СССР энергетикаи электрификацеи Министерства отличник», «ИсслагІча пятилетка ударник» яха цІераш еннай.

Нохч-ГІалгІайчен дукхача энергетикашца цхьана иттлагІча пятилетка дигьалгІча шера къахьегама вахта хьиннаре дІахьош ва коммунистически къахьегама ударник Е. А. Горячев.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

СОВГІАТАШ ДАЛЬКЪАЛА ХИЛДА ШУ!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежна дукхача шерашка цІена къахьегарахи къахьегаме карагІдаьннарий хан баьнна СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла:

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГІОЛЛА:

НГІАССР моттигерча промышленноста министерства Нохч-ГІалгІай химзаводе гІолла

Аникеев Александр Семеновича — цеха начальника.
Багдасарян Сергей Багдасаровича — аппаратчика.
Буланова Людмила Ильиничнана — стеклотарни цеха фидерщика.
Вовк Павел Кирилловича — басар деча цеха мастера.
Иванова Мила Андреевнана — химцеха мастера.
Калашникова Анна Федоровнана — надзорта йолча йоккхагІйолча инспектора.
Мысин Павел Федоровича — полихлорпинени цеха мастера.
Сереброва Лидия Александровнана — экономиста.
Шрамко Мария Максимовнана — болхлочоа.

Къилбаседа-Кавказски машинаьшта Грозненски отделенечен санэпидстанце гІолла

Жерновенко Евдокия Ивановнана — боиф[illegible].
Кузнецов Михаил Александровича — дезинструктора.
Кондратенко Нина Ефимовнана — дезинфектора.
Лоскутова Любовь Ивановнана — лора гІончана.
Слита Пелагея Васильевнана — лаборанта.
Стефеева Мария Васильевнана — лора гІончана.

№ 106 йолча юкъерча школе гІолла

Метерко Григорий Михайловича — пенсионера.
Решнова Софья Федоровнана — пенсионеркана.
Шевцко Валентина Семеновнана — пенсионеркана.

Автовокзалий пассажирски автостанцей Грозненски производственни объединене гІолла

Алексагина Любовь Сергеевнана — кассира.
Остапенко Наталья Павловнана — пенсионеркана.
Ястребова Евгения Николаевнана — кассира.

Грозненски электромеханически [illegible]

Лебедев Константин Павловича — йоккхагІвола диспетчера.

Къилбаседа-Кавказски машинаьшта военизированни охрана 6-ча Грозненски отряде гІолла

Семенихина Анна Дмитриевнана — секретара.

Машинаьшта Грозненски отделене материально-технически Іалашон отделе гІолла

Дериглазов Александр Яковлевича — хьалхочоа.
Павленко Иван Николаевича — грузчика.

«Грозгипросельхозстрой» проектни институте гІолла

Варсегян Рафаэль Хачатуровича — отделе начальника.
Журбин Александр Кирилловича — керттерча специалиста.
Карапов Георгий Ивановича — группа кулгалхочоа.

Къилбаседа-Кавказски машинаьшта Грозный станце гІолла

Андреенко Мария Васильевнана — кассира.
Барыбина Мария Степановнана — кассира.
Дубоносова Мария Алексеевнана — гардеробщицана.
Иванова Нина Федоровнана — кассира.
Кузина Антонина Васильевнана — болхлочоа.
Лысенко Александра Ивановнана — йоккхагІйолча стрелочника.
Менщикова Раиса Федоровнана — йоккхагІйолча инженера.
Прослина Анна Даниловнана — мухьаш цьанйдеши дІателаши йолча йоккхагІйолчоа.
Швак Любовь Павловнана — мухьаш хьанйдеши дІателаши йолча йоккхагІйолчоа.

«Грознефть» объединене бурув тохара балхий управление гІолла

Волошин Петр Тарасовича — слесара.
Гершкорон Абрам Ефремовича — кладовщика.
Кирилкаев Баудина — бурильщика гІончана.
Карасев Иван Александровича — керттерча бухгалтера.
Леонкин Иван Андреевича — электромонтера.
Рамбулаев Мовсара — слесара.
Савенков Михаил Ефимовича — электромонтера.
Филатова Зоя Васильевнана — такелажника.

Октябрьски райисполкоме гІолла

Коваленко Мария Георгиевнана — инспектора.
Соколова Мария Фроловнана — делопроизводителa.
Соколов Петр Ивановича — пенсионера.

НГІАССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

НГІАССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь
[illegible]

г. Грозный,
1979 ш. 21 марта.

ХЬАЛХАРЧА ПЯТИЛЕТКА 50 ШУ ДУЗАШ

СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА ГІУЛАКХИЙ ПЛАНАГІА ДІАЙОЛАЯЬ ЮХЬ

Халкъа боахам планагІа дегІайхувлар — Іилма а социальни а даькъе XX бІаьшеренна карагІдаьннача керттердарех цаІ — белгалдаьккхад хьалхарча пхе шера плана 50 шу дизарца дузадена КПСС ЦК-ас дукха ха йоаццаш тІаийцача [illegible] тІа. 50 шу да пхе шера планаца мехка социально-экономически дегІаахара темпаш белгалйоаха. Бакъда, хІанзарча бустамашка диллача хьалхарча пятилетка декхараш сел доккхий дацар. ХІанз укх сахьате 1926 шерапа нийсача 128-зза дегІабенаб СССР промышленни производства боарам, цу даькъе электроэнерги хьаелга — 240-зза, болат — 35-зза, мехкдаьтта доаккхилга 49-зза. Нагахьа санна ерригача хьалхарча пятилетке 100 эзар трактор арахийца хиннаяе, дукхьаа цхьан 1978 шера — яллазза хІанц яц аьнна дукхагІа.

Цхьабакъда, диддалийта йиш яц, дІахорча экономически прогресса индустриальни лард Советски мехко дукхьал хьалхарча пятилетке елла хилар. 1929 — 1933 шерашка болх бе йолаялийтар 1500 совгІа предприяти, хьайир тракторни, автомобильни, авиационни станокаш юи юртбоахама машинаш юи промышленность. Нагахьа санна промышленни производства беррига боарам цу юкъа шозза совгІа алсамбаьннабале, машиностроенеи металлообработкаи продукци диказа тІаккхийтар. Еза-йоккха промышленность тІагІертта дегІайоаларо торо хилийтар пятилетка керттера декхар кхоачашде ниъ бола индустриальни паччахьалкхе а хинна дІаоттар Советски Союз.

Цудухьа къаьстта хоам хет найна хьалхара пятилетка даГаехача. ДегІа тІа а кога тІа а юкха хІамаш цкъаза эсала хиннаяе а, уйлаш де лерхІараш цаІаш хиларо, вешта аьлча, мехка экономически ниъ совбоаккхилгех из шийна мел эшар ше хьадс йиш йолаш хулийтилгех хиларо кхоабаьча миллионаш болча наьха къахьегама энтузиазмо дуне цецдаьккхар. Цу ханкалца цхьаккха а мохк ххабац цу тайпарча лакхача экономически темпашца дегІа. Хьалхара пятилетка йоалуча хана технико-экономически даькъе 50 — 100 шу тІехьайнсаяр СССР Маахбузен хьалхалаттача мехкел, амма 1932 шеррехьа а промышленни производства боарамга диллача Европе хьалхарча моттиге дунен тІа шоллагІча моттиге яьлар из.

Хьалхарча советски пхе шера плано тІаззар уйлаш объектани йолча берригача наьха теркам. «Деррига кхыдола дуне а санна. — белгалдоахар английски писатела Герберт Уэльса 1930 шера сентябре, — цецваьнна пятилеткаах фу хуа хьежаш ва со. Пхе шера план я хІанз дунен тІа мел хІамашта юкъе эгтара лоархІамегІараяр». Цул тІехьагІа диъ шу даьлча из цІаьхка а вера СССР-е, тІаккха цо аьлар: «Хьалхара пятилетка..., шеко йоацаш, толамца чакхьаьннай...».

Хьалхара пятилетка таръе йиш я эгтара хьалха космосе араваларца. Пятилетко хьайийлар адамленна керда перспективаш: хьагайтар къаман экономика планагІа вІаштІехьъяьккхаро енна беркат кхоалара торонаш. Цу хана дена «пятилетка» яха дош, тІехьагІа «спутник» яха дош а санна, перевод ца эшаш кхетадеш да планета ерригача континенташ тІа.

ХІанз вай мехка толамца кхоачашъеш латт иттлагІа пхе шера план, оттаеш я цхьайтталагІъяр. Пятилетка хиннай боахам хьабара ерригача этапашка планироване керттера форма, къестаде дезаш хинна хоадамболлаш дола декхараш цхьатарра доаццашехьа а.

ХІана держай планироване дукхьал пхе шера боараме юкъ? Цу хаттара жоп далалехьа къоасторгда укх гІуланхашта вай масса шу деза:

йоккха завод, трубопровод хьалъе, пайданеча оахналий керда залежаш кароерзае, лоацца аьлча, йоккха боахама объект хьал а яь болх бе йолаялийта;

производства керда технологически способаш практикана юкъейоалае (масала, мартеновскичун метта болата конверторни производство);

отрасль кердача техникаца Іалашъяра программа кхоачашъяра (масала, текстильни промышленносте керда прогрессивни оборудоваш оттаяра);

керда техника хьае а цунах пайда эца а ховргдола инженераш кхоачамболлаш кийчбара;

юкъера хьункъам чукхаяьа а лерхІаш, цун кІийлен тІа, юртбоахама продукце хилаза иргІоаца резерваш хьаяра, бахача наха а промышленноста а эшаргдола боарамаш плана юкъедахьара.

Вахаро бакъдаьд: дукхьал пхе шера боарамерча юкъ торо хулийташ хилар йоккхий халкъбоахама проблемаш кхоачамболлача боараме къестае. Масала, наха чубаха цІеноши хьалдар керда нах баха район хьальяра пхе шерая кІеаитагІа йоацаш ха эш. Назал ха я берригача мехка масштабе бахача наьха реальни доходаш хоалуш лакхьяра ашар а. Ииштта, исслагІча пятилетке (1971—1975 шераш) хьалйир (керттерча даькъе паччахьалкхен средстваш чотах) 11 миллион совгІа квартарен индивидуальни цІеноши. Практически мехка ерригача городашка хьальеттай йоккхий нах баха массиваш, 50 миллион совгІа саг, вешта аьлча, хІара пхелагІа вола вай мехка гражданин ваха чу а хоши. Бахача наьха реальни доходаш хІара сага сих лаьрхІа 25 процент гаргга лакхъеннай цу юкъа.

БІаргагучча тайпара, пятилетко чулоац, из чакхъялалехьа йоккхий производственни, гІишлошъяра, социальни программаш дІайола а йий чакхйоахаш йола экономика дегІаахара бІарчча цикл. Сург оттадеш аьлча, ала йиш я, мехка халкъбоахама организме бІарчча оборот ю материальни финансовни средстваша.

Из доп хІара пятилетко шийна чулоац йІаьхача ханна йолча планови перспектива элементаша. Ювцараш я 10 — 15 шера лаьрхІа йола йоккхий социально-экономически программаш. Масала, мехка малхбузехьен сегІорахьара 3200 километр бІаьха Байкало-Амурски машиникъ, Российски Федерацие Нечерноземни зона (50 миллион километр совгІа йола моттиг), организхар, территориально-производственни комплексаш хьалъяр, ииштта кхыдараш. Кердача пхе шера задане даьнь дола уж цунца цхьана юкъейлхьай хІанз оттаеш латтача цхьайтталагІча пятилетка плана а, кхы а йІаьхагІча перспективана йолча прогнозашта а.

Цхьайола йоккхий проекташ йІаьххача хана мара кхоачашъерг ца хилар, мехка экономикина уж боккхача лоархІаме хилар, хІаьта ииштта кхыдола хІамаш а теркал а деш, пхе шера планаш уттаярца перспективни характер йола планаш а уттаю СССР. ХІанз, масала, белгалдоахаш латт итт шера (1990 шерага кхаччалца) мохк экономически а социально а дегІаахара керттера лостамаш. Из болх беш боккхача лоархІаме я комплексни прогнозаш — 15 шера а кхы дукхагІча хана а. ХІаьта эгтара хьалхарча аргІанна — Іилма-технически прогресса хьакъехьара прогноз.

Прогнозашта хьахьокх экономически дегІаахара хила тарлуш йола варианташ, уж кхоачаш а еш уттаю тарлуча хьалий учет а еш. Из къастта лоархІаме да хІанз, Іилма-технически революце бийдала, энерги, масс тайпай бийдал дукхьювла хьасташ технологе, машиний, механизмай эффективноста хьакъехьара вай лерхІаш хиннараш вийна гуш хувцача хана. Вахаро бакъъаь прогнозаш тІехьагІа пхе шера плани балла элементаш а хила дІаотт.

Леонид ПЕКАРСКИЙ,
экономически [illegible] кандидат.

[illegible]

Кхоана–Венгре Халкъа Республика къаман цIей, мохк мукъабаккхара Ди

ВЕНГЕРСКИ МЕХКДАЬТТАХОШТА

Хьалха бIаьсти йоала Тиса Дунайн акъа кхета юкъе уллача моттигашка. Цой кастк-еста доха доаладаш хулача цу мехка хIана йоалхьовна Iалам кхуьцадевнад. ХIара шера цу бIаьстан сийрдача денощка венгерски халкъо белгалдоакх шоай сий доля цIей — Советски Эскаро мохк фашистех мукъабаьккха ди. ХIаьта кхоана 34 шу дуз Венгри керда ваха хьалдаь ятта.

Цу хано дешa политически, экономически, социальни хийцаме венгерски лаьттан сибат доазалургдоацаш кхуьцадевнад. Советски Союзо кхьоча социалистически мехкашца цхьана новкъостал а деш. Венгерски Халкъа Республико социализме вIаьргге лард оалай.

Вежарашка йолча республике мехкдаьттан газа йоахкараа зиа дукха оборудовани дIеудийт Грознерча Октябрьски Революце орден долача «Красный молот» аьлча заводо. Сегедски газ чаккйоаш завод хьаьлъеча шии шера совгIа дакъа лоацам хиний цу заводa. кертерча технолога заместитель Уманов Владимир Иванович. Цо цига хьалхача ханах лаьца дуц цо.

Шоаза хинна со Венгре. Хьалха Советски Эскара эссар волаш. Из дар 1945 шера хьахи. ШоагIа — городо Сегедe газ чаккйоаш завод хьалъеча дакъа лацаре командировке вахийта.

Кхьога мехкашца буван лелабеча пачхьалкхен Комитето сона тIадела деккар дар Сегедски ГПЗ хьалъеча технически новкъостал деш болча советски специалисташта кулгалдерга.

Аз Венгре даьккхача шиш шера бIаргадайра сона цу мехка хиниe дукха кхудамаш. ХIара шера 100 эзар совгIа тIехдина хьалъе квартираш дIаду венгерски къахьегамхошта.

Советски венгерски специалисташа барт тайна. шоайла гIулакхаца болаш бир боах. Иштта беркате баьча балхах боккха пайда баьлар. Венгре шера газови промышленносто арахецаа продуцех аь продукци хул йола завод шии хаьнахье льывхар оаза.

Заводо арахецача продукце — кропана, бутана, изопентана — дикка дукха а занхагIа а тIаьйца хиниача контрактин дехкарел.

Венгерски новкъосташа дукхаза а газеташ тIа, радио чун телевиденье гIоалех, вIашагIкхийтта къамаьл деча хана шоай мехка энергетически база дегIайоалаяра чIоагIа роьла а болаш бараг йоалар тхона а беррегача Советски мехка а.

Цу заводо оттаь дукхагIа йола аппаратни, ала деза. тха завода машинашъераша хьаль хинналга. Группа кулгалхо а тхоай завода вахал а волча сона чIоагIа дика хетар «Красный молот» заводо хьаль оборудовани цигача специалисташ могаеш хилар.

Иштта. чIоагIа дика хет сона шой доттагIаша шоай цIей деадеча деношка тха завода къахьегамхоша венгерски мехкдаьттахоошта пи насоси дукха запасной отт-халаши дахьайта хилар а. Цул совгIа хьалхагIа дахьйтаир оаза массех цементировочни насосни агрегаташ а.

Венгре оаза яьккхача хана цар зейнара безам, йоахал ийзар тхона.

[redacted] бе, сахаIа тIехдина хьалаш хилар тхона цига.

Сай дош чакхдоалаш, ала безам ба са, вай цIейи — 1 Май, Коталой Дя. Сийлахьйоккхача Октябрьски революце юбилейи — вай санна Венгре а еттьелга. Цу деноака эзаш, веноаш йоги венгерски доттагIаша Советски бIухой дIабехкача кашмаш тIа, памятникашта хьалхашка. ХIанз а вийчаш хургба уж советски бIухой дIабехка боахача моттигаша эзаш, веноаш дикка, цар сий де.

В. УМНОВ,
«Красный молот» завода кертерча технолога заместитель.

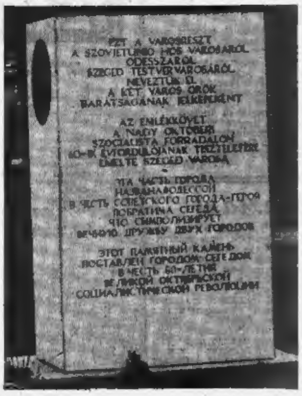

Вежарий доттагIалла чIоагIа долаш вIашш ювзенна я венгерски город Сегеди советски Одессеи. Сегод фашистех советски бIухаша эггара хьалха мукъабаьккхарех йоккха город я. ХIаьта Одесса Венгерски Халкъа Республикерча городаца эггара хьалха вошал тессарех город я.

ТIом дIабаьнначул тIехьагIа цу венгерски города хьалъе йолаьча кердача кварталех эггара хьалхарчарех йоачох Одесса цIи тиллай (сурташ тIа).

В. МАСТЮКОВА суртaш.
ТАСС фотохроника.

ШУРА ДУКХАГIА ЙОАККХ

Дика дIалоладаьд пятилетка диьахагIа шу МагIалбика района «Луч» яхача совхоза хьайбаш леладераша. ХIара дийнахьа тIаьхеташ я цар йоаккха продукци, цул совгIа соахка йоаккхаш хинначул дикка дукхагIа а я. Иштта, дIададахача шера укх хана дийнахьа хIара Iаттагара йоаккхаш хиначул цхьа килограмм дукхагIа а йолаш 5,5 килограмма шура йоаккх хIанз.

Толам къахьет дулла хьайбаш кхоабечар а. Масала, Узиева Бучас кхоабеча хIара Iасилга дийнахьа буси доагIачул 80—100 грамм дукхагIа дулх тIекхет. хьайбаш леладераша иштта болх беш хиларо карагIдалийтад пачхьалкхенга дулх доахара хьалхарча квартала план хIанзле 133 процент кхоачашъя.

Милшта вIаштIехьдоал хьайбаш лелаярий иштта къахьега?

Эггара хьалха белгалданкха доагIа коллективе бартцхьоагIо хилар. ХIара доирка, беза Iуно, Iаьсий леладеча шоаш хьадечох дог лазаш къахьет, хаддаза хьайбай продукци дукхагIа яккха, цукга дIадодар лохде йиш хулийта торонаш лех, уж балха юкъейоалаяра тернам тIабохийт.

Масала хьайбаш кхабера оттаьча рационага хьажжа хIанз хIара Iатта йиъ килограмм йол, 30 килограмм силос, хьаьникхача шурий хIара литра килограмм кхоачийташ концентрированни доакъар, патока, мум ду.

Iана кхоачам хилаг Iалашдаь дале а, доакъар кхош беш дехк хьайбайта, эзха доацаш. Учет дика делаш. Иштта хIара дийнахьа дIахеца доакъар цу гIулакха леладеча журнала тIа дIаязду. Эза а эза доакъар дIаийцачул тIехьагIа журнала тIа кулг язду хIара беза Iуно. Хьанийца доакъар хьашка дуллаш беза Iуша новкъостал ду доиркаша, из рационага хьежжа хьайбаш дIакхоачий а хьошаш.

Ямаза яса йол, силос дIакхувсац болхлоша. Хьайбаш арадаьхачул тIехьагIа из доакъар хьагул а дий. дIахо мегаргдар хьакъоастаду. ТIаккха латока а теха, юза а хьашка дул, байсане дайттара.

Ферма балха график мел дика кхоачашъю хьон халкъа тIахьожама группа. Шоай балха декхараш лерттIа кхоачаш ца деш къахьегама дисциплина телхаеш бола нах пеггазета тIа футтарбу, собраньешка буц. ХIаьта дикагIболча болхлой сийна «Молния» яха листокаш арахец.

Ца хоаш гIалат ийсдалийтача из сихагIа дIаданкха йиш хулийта хаьнгаш хьех халкъа тIахьожамхоша, цхьабакъда, ха а хоаш гIалат даьчоа боагIаш бола беза бу.

Укх шера балла тIе эз деш гIалат далийтадац хьайбаш лелдераша. ХIаьта «молнешк» тIа дукхагIа буцараш ба социалистически яхье хьалхара шии хоттиге бола доиркаш Мамергова Нуржанан Атаева Фатимат, беза Iуй Солнышкин Владимира Белан Егори, Iаьсий лeладу Узиева Бучу. Мамерговас Атаевас хIара Iаттагара 6,5—7 килограмм шура йоаккх дийнахьа, царна дика доалаш кхообеш новкъостах ду шашхе бийдача беза Iуша.

Йоаккхо ю ферма къахьегамхоша пачхьалкхенга йоака шура лакхача сортах хьына хилийтара. Масала, дIайха хий доацаш бока бетта цхьанкха доарка йодац. Из эзи доахаша шашараш дила. Шура фляга чуйоттача хаьна дика лугт. КIиранна цхьа шоаш тIе а хьожаш бока беттийт хIара доаркага халкъа тIахьожама группана юкъебоагIигар. Уж шоаш а ферма болхлой ба.

Белески лоархIаш йолча 3,6 процентал лохагIа яоолая йолаш шура луча драхане къаьстта рацион оттаю. цар луча шурий хьоашаш лакхъяр дукха. ХIанз ферме йоаккхача шурий хьоанал дукха хIанза ца 3,7 процент я, хIаьта пачхьалкхенга йоахар еррага хIана яц алина, цхьалагIча сортах я. Белгалдаккха доагIа соахка укх хаяна пачхьалкхенга ехача шурех 40 процент мара цхьоалагIча сортах ца хинналга.

Дика вIаштIехьдаьннад ферме къахьегача нахна балха хьалаш а. Болх беш я хьайбаш латтача помещенешнара кхо, кувхаш арайоахаш йола транспортераш, доакъар тракторашца хьечудаь. Беррига балхлой спецбарзкъашца Iалашбаьб.

Социалистически яхье итогаш хIара дийнахьа ю ферме. Хьонхамаш цIеча уголоке хьалтеха доаллача удга тIа дIаязду. Хьалхе яькхараште ахчан премеш караяра мара хала цбе хьалхлах лу.

Ж. ХАМАТХАНОВ.

Пятилетка диьлагIча шера хьаьх тIаьйца социалистически декхараш кхаал хьалха кхоачашдира къахьегама вахте а этта, шерра социалистически яхь йоархаьб Ножай-Юртовски леспромхоза болхлоша. Царна юкъа хьалхалаттачарех цаI ва тракторист Адуев Насрудди Хумайдович. Пхи шу дизад из уккхаза [redacted]. ДIабахача шин бетта план 190 процент кхочаш а ши хьу арахъай цо.

СУРТА ТIА: тракторист Н. Адуев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Социалистически мехкий дезала юкъе

ХIара шера 4 апреле, бIаьстено, шийн боккъонаш бе а ехна, хьунашта, кхашта, бешамашта, паркашта баьццара духхар тIадийхача венгерски лаьтте доал донкхен дегаш гIоздоалец цIей — фашистах мохк мукъабаккхара Ди. 1945 шера апреле Iалам хоздаьча бIаьстено шийца керда вахар дера цу мохка. Iалаьмате гоамача хортистски режимен гитлеровски оккупацен Iотиъаха нIаллаьттача венгерски халкъа тIехьара а йиш хилар паргIатта се дакха, шийн кхелла дахила.

Апрель бетта диьлагIча дийнахьа массалаха а озараш бола нах болх Венгре советски тIемахошта-мохк мукъабаькхараштa дегIа памятникаш долча венгерски халкъа паргIатон корта мукъалех бехьаш шоай вахар дIаденшача Советий Мехка турпалча къонгий сий де.

Мукъаьйиначул тIехьагIарча ткъаь итт шу совгIча хана коммунистий парте кулгал а деш Iалаьмате боккха никбаьб Венгерски Халкъа Республика. ТIехьабисе аграрни мохк хинна ца хIанзарча ханера промышленность, дакка оьсарле йола юрта боахам, дегIадена Iилмен культурен йола хьалха латта пачхьалкха а хинна дIаьттай. Къаман доход шеаза совгIа лакхъесинай, чот йоацаш дегIаденад къахьегамхой вахара хьал. Хьадаьд тIом хилалехьарча хана Венгре вIалла доацаш хинна хIанзарча ханарча промышленноста бIаргча доакъош. Цу гIулакха Iалаьмате донкха гIо даьд венгерски доттагIашта Советски Союзо, кхьыча вошал долча мехкаша.

Дунайна йисте цхьа чIоагIа айнначa моттиге городе Пакше де тIехьа чIоагIагIа холлуш я Iалаьмате йоаккхийча гIишлоний контураш. Укхаза сихъаь хьалъеш латт ВНР атомни энергетика эггара хьалхара Пакшски оалац йола атомни электростанци. ХIанз укх сахьате Венгре кертера лоархIаш йолча цу гIишлои масштабаш цецвоаккхаш я — хетаргахьа цхьан дийнахьа заргвац цунна го баьнха. ХIаьта массанахьа а болх кхехкаш латт. Укхаза хIанлехьа Iоалхаьй еррига кертера лаьттанна хIалхара коммуникацеш, хьалъьйла йоал станце кертера корпус, цунна уллув урагIауха гIонна йолча объектай зданэш. ГIишлонхоша дашн лахъю балхий темпаш. Станци яь ала эза ха гаьна ийчай — цун хьалхара блок эксплуатаце дIаяла лаьрхIад 1980 шу чакхдоалаш. ХIаьта 1984 шу кхоачьйаш станце низал 1760 эзар киловатт хургья.

Пакшски атомни — социализм хьалъеча шерашка венгерски энергетика Iалаьмате йоалхача прогрессага кхача хилар хьахьокхаш дола къаьгга масал. Дувен шоалагIа тIом болалуча хана мехка болх беш хиннача 147 частни компанена магацар промышленности юрта боахаш энергеца Iалашъе. ХIанз электричествица бу болх чоалханача машинаше, венгерски юрт мишта хургьяр а хац техникана тIехьара керагIдьиннарашка хьежжа Iалашъь йола хьайбаш леледу фермаши ремонтни мастерскешша, юрташкарча къахьегамхой цIеношка телевизорий «сийна экранаш» йоацаш хилча. ТIом хилелехьарча 1938 шераца кийсдича ткъоза совгIа дегIаенай ВНР электроэнерги производство 1978 шера, хIаьта дIадахача шера 29 миллиард киловатт-сахьатал тIех а хьаьнай.

Электроэнерги производство иштта чIоагIа елсамъяккха торо хинний Венгре Советски Союзацеш кхьоча вошал долча социалистически мехкашцен цхьана гIулакхаш леладар бехьаш долаш. Венгрера тIемаш чакъдоаллашехьа а болабелар советски салтий венгерски болхлошца цхьана электростанцешн электроIалашох сета юхаметтаоттае. Вошал долча шин мехко цхьана лелаяду гIулакхаш тIа-тIа шерлора, керда формаш юкъехувлар. ХIанз практически венгерски ерригача йоккхийча теплоэлектростанцешка советски оборудовани латт, царех дуккхаяраш хьалъяьй СССР специалистий проектех. Юкъера яьнаьц Пакше хьалъеш латта АЭС а.

Шин мехко цхьана лeладеча гIулакхий лоархIаме форме а хина дIаэттад советски электроэнерги лоаттаелга а. Алхха 1978 шера кхьачай Венгре энергосистемага советски станцешта хьаль 4 миллиард киловатт совгIа электроэнерги. ВIаьла дукха ха йоацаш чIоагIдаьдар украински город Винница венгерски поселкаца Альбертирошаца йийла тIех кхз бола энергетически тIий, СССР-ра Венгрен кхьоча социалистически мехкашкен электроэнерги промышленно лоаттаелга дIа а доладеш.

...Пакшски АЭС хьалъеча хоаш да венгерски, эрсий, польски метталa деш дола къамаьлаш. Станци хьалъеча дакъа лоацаш ба Польшера болхлойи инженераш. Баьлий лелама даькъе консультанеш а ю оборудовани монтаж еча дакъа а лоац советски специалисташа.

Турбинаш дукха кхьйола агрегаташ лоаттаю станцена Советски Союзо. реакторан хьаю чехословацки заводаша, теплообменникаш Польшера ух. хIаьта биологически лорадира оборудовани — Болгарера. Пакшски электростанци хьалъеча дошкн дакъа лоац венгерски предприятеша.

Халкъа Iаьдал латтача 34 шера тамашийна хувцамаш хиниад Венгре. хIаьта энергетика даькъера прогресс дегIаена социалистически общество хьалъяра новкъа мохк дIахьалхашкахьа ухаш хилар хьахьокхаш долча масалех цаI мара дац. Шоай авангарда Венгерски социалистически болхлой парте кулгал а деш болх беш боахача Венгре къахьегамхошта дашка юалу Советски Союзоа кхьоча социалистически мехкашеп деш дола новкъостал, хIаьта штта шоай аргIана шоаш ду вежараша санна цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладара а вошал долча пачхьалкхений содружества шиа чIоагIбара а шоай де йиш мехъяр.

В. НЕМЦЕВ,
ТАСС корреспондент.

Будапешт.

Вежарий вIашагIкхетар

Шерагара шерага шерлу Нохч - ГIалгIайчехьа Венгерски Халкъа Республика Комаромски областан юкъера вежарий бувзамаш. Шершера итташ бола Нохч-ГIалгIайчен граждаташ ух хьаша дика тIаэцача вошал долча областе, иштта итташ бола венграш ух вай республике а. Цу тайпара дIа-юха хьоашалгIа ахаро, кхы дикагIа де йиш йоацаш, гIо ду венгерски советски шин халкъа барт тоебаре, уж вIашш гарга уаре, шийна а халкъа духовни вахар тоадара.

Делегацеш вIашш дIа-юха ухийтарга чIоагIа шерденнад хIанз, цудухьа тIа-тIа дукхагIа юкъеуаа цу гIулакха нахьа керда категореш. ДIадахача шера туракъа духхьашха цалар Комаромски областе спортивни делегаци, уж бар хIаьтта сезон толамца чакхъьяккха грозненски «Терека» футболисташ.

ЦIаькха а дашлургдац цига хиннарашта шоашта цига бIаргадайнараш. ДоттагIий гIадбуташ я вошал долча халкъа къаьнара культура, промышленность, юрта боахам, спорт дегIайоалаеча дакъа тахенара толамаш.

Де а доагIаш доиккал ду венграша шоай къаьнарча историех. Эзар шу хьалха хьахинвай мадьярий пачхьалкхе. Цига даха долаш тхо хилар венгерски пачхьалкхен эггара хьалхарча столице, мехка къаьнагIа йолча городех цаI йолча Эстергом яхача городе. Шера миллион гаргга саг хулаш йола турязмма йоаккхагIа йолча центрех цаI я из. Алла шоай хьалхара сийлен гIулакхаш мара дагадоха кхы хIанз доацаш бац венграш. Цар хьалъьйи хIанзарча ханара промышленность, дегIабеваб юрта боахам, дашкхий да кар культуре, спорте, кхыча сферашка дакъа толамаш.

Тха торо хилар Комаромски областа масалага гIолла мехка физкультурно - массовни спортивни болам мишта вIаштIехьбаьккхаб дикка довза. Территорега а бахача нахьа дукхалла а долача ВНР эггара эIамагIа а из. хIаьта физкультурно - спортивни гIулакхашца дийлача тIьестиеча юкъе кхоалагIа моттиг я цунга. 125 спортивни клуб я укхаза: 100 — производственни 25 — школьни. Цу клубашка ечa занятешка 10000 саг ух. лакхара квалификаци йола 1200 саг юкъе а волаш. 41 команда я областе ВНР хьалхле яккхара йолча спорта къаьст - къаьстача тайпай хьашина дакъа лоацаш, хIаьта царех дуккхаараш хьалхле лелаераша юкъе а я.

Спорта кертера тайпаш да Комаромски областе еза атлетика, футбол, маIача нахьа а кхалнахьа а гандбол, бокс, самбо, гребля, Iадсаьих кхувсар, баскетбол. Областа кертера спортивни центраш я Татабанье, Орославь, Тата яха городаш. Халкъа Iаьдал латтача шерашца физкультурно - массовни спортивни болам чIоагIа дегIабеиаб укхаза. Ераш я из хьахьокхаш йола цифраш: дIадахача шерарча еза атлетика дунен чемпионате Венгре сборнена юкъе кхоъ комаромец вар. мехка сборни командаца пхиъ боксер, ушкамиссел гандболисташ. «Татабанье» яха футбольни команда венгерски футболе дикагIъярех я.

Вайца вошал дола область дикка а хул хIанзарча ханарча йоаккхагIа йолча яхьашин — Олимпийски ловзарашка дакъа лоацаш. Цун викалий активе а дукхъ-духьача олимпиадашка ялa тайпа - тайпара медалаш. Дакъа лаца дага ба комаромцаш московски Олимпийски ловзарашка а, областа спорта кулгалхоша лерхIачох. 10—12 саг воагIаргва цига.

Йоккха спорт дика дегIаенача массовни спорта хIийдец тIа латт. Дукха кагирхой ба областе. цудухьа цу категорегIара нах халонаш ла Iовабара декхара чIоаггIа терам тIабохийт. Цунца дувзаденна укхаза чIоагIа хьалдоац «Хало да Iема вагирхой». «Беррига дезал спорта юкъе ба», кхыдараш санна дола массови боламаш.

Лоацца аьлча, къаIомадерча вай республика спорта балхахошта вакъадаргдодаш хIанзаш да вайца вошалдарий. хIаьта шерагара шерага шерлуш латтача контакташа гIо дергда вай а [redacted] а вовкъостаща физкультурно - спортивни болам кхы а дикагIа вIаштIехьбаккха. Из уйла яр Венгре оаза дахаккхача ит дийнахьа тха мел хиннача къамаьлашта кертагIйоахаш хиннар.

А. ГАДАБОРШЕВ.

Социалистически интеграци лелаш я

ДЕРРИГА ДИКАГIДАРАШ ДОТТАГIАШТА

Ленинграда заводашкеи фабрикашкеи го йиш я укх тайпара йоазуя тIадола географически карташ: «Мича йода тха предприяте продукци». Цу карташ тIа дз маршруташ хьахьукхаш дола листта мугIараш. Уж долх Нева йистошкара электростанцеш, металлургически заводаш, шахташ, мехкдаьтта химе предприятеш, магистральни газопроводаш, целлюлозно-кььката комплексаш хьалъеш латтача тайп-тайпарча городашкеи поселкашкеи.

Ленинграда предприятеша лу ерригнешка гIорташ мехка электростанцешта эша реактораш, 60 процент гаргга йоккхий Iанарен гидравлически турбинаш, ахнед тIех генераторaш, йоккхийча электрически машинайе полиграфически машинайи кхоалагIа дакъа. 70 процент гаргга дола советски кемаш ленинградски проектировщикаша уттаеча проектех ду. Деррига лаьрхIача, СССР хьаеча техника деррига кердача тайпаех 13 процент Ленинградски машиннаншъераша арахец.

Хила доагIаш хинна хIанза де Экономически ВIашш новкъостал дара Совет болх бе йолаелча дена Нева тIарча городо интеграцена юкъе йоккха моттиг лоацаш хилар. Экспорта лаьрхIача цун продукце доккха дакъа СЭВ членаш долча мехкашка дода. Цар даькъа кхоач ерриганча Ленинградски экспортах 90 процент хIана кхачац аьнна. Эггара дукхагIа цун продукци кхуьх ГДР, ЧССР, ВНР, ПНР, НРБ, Куба. Ленинградски промышленни района предприятеша шоай продукци кхуьйт иштта Румыне, Монголе, Вьетнаме. Цу деррига мехкашка дина йоаш я Ленинградски продукци: турбинаш, генератораш, портальни мостови крачаш, турбаш, экскаватораш, судаш, иэз бола юртбоахама тракторaш, металл теда станокаш, сварочни аппараташ.

Дуккхача Ленинградски предприятеша социалистически мехкашка Советски Союза гIонца хьалъеш латтача объекташта лоаттаю оборудовани. ТIехьарча шерашка Болгаре кхуьйт «Свиштовни» «Варнен» яхача ТЭЦ-шта, «Бобов Дол» оалача ТЭС-на, кремиковски металлургически комбината, минеральни удобренеш завода лаьрхIа йола комплектни оборудовани.

Ленинградски энергомашиностроителаша низ болча турбинашцеи генераторашцеи Iалашъяьй г. Боксбергера (ГДР), «Понтнуви» «Дольна Одран» яха (Польша) электростанцеш. «Коленице» яхача ТЭС (ПНР) лоаттаю «Электросила» оалача ленинградски объединено 500 эзар киловатт низал дола турбогенератораш. Уж я польски лаьттара эггара йоккхагIа йола электрически машинаш.

Дуккха дакъа лоац Ленина города къахьегараша массехк вошал долча мехка атомни энергетика дегIайоалаеча а. Ижорски завода коллективо кийчъьй ГДР, Болгаре, Чехословаке АЭС-шта советски атомни электростанцешна шоаш Iалаьмате дика хилар хьахьекхача водо-водяни атомни реакторий сери.

СЭВ чудоагIача мехкашта кхуьйт халкъа эша тайп-тайпара дола товараш а: фотоаппараташ, кинокамераш, радиоприемникаш, телевизораш, сахьаташ, электробытовой техника, швейни трикотажни изделеш, музыкальни инструменташ.

Ленинграде а тIехь-тIехьа дукхагIа кхоач прибораш, аьгача, кхачан, химически, фармацевтически промышленни объекташта йола комплектни оборудовани. Масала, Ленинграда гаьна йоацваш хьалъьча «Фосфорит» яхача СССР эггара йоккхагIча юртбоахама удобренеш арахецача объединене латта оборудовани польски я.

Ленинграда объединенеша, предприятеша, Iилматохкама институташа хьикаре дакъа лоац «Лицензинторг» яхача Ерригсоюзни объединене социалистически мехкашца лелаеча патентно-лицензионни торговле юкъе. Тайп-тайпара я лицензионни договорий тематика — металлурги, мехкдаьтта хими, гидроэнергетика, полимерий хими, молхай препаратий производство.

Цхьана гIулакхаш лелаяра керда а перспективни а форма ше хилар хьахьекхад Ленинградерча дуккхача предприятей, Iилма-тохкама институтий, кхыча организацей СЭВ чудоагIача мехкий шоац санна йолча фирмашцарчеи учреждеништарчеи юкъарчел доацаш долча бувзамаш. Масала, «Электросила» яхача электромашиностроительни объединенен «Ганц» оалача венгерски фирманeн юкъерча духхьалоча контракташа шинна а оагIона гIо ду технически прогресс сихъе, масала, венгерски фирмана новкъостал хинад турбогенераторостроене хIанзарча ханарча предприятей мугIараштa юкъе яха.

Теркам тIабаьхийта мегаргболаш хIана да «Электросила» оалача заводо ГДР-рча «Сансенверкаца» цхьан леладеча гIулакхий опыт. Цу предприятеша хувцаш вIашш дIа-юха укхийт инженераш. болхлой бригадаш. Электромашиностротельни шин завода вIашагIкхийттача Iилма - технически совето юкъ-юкъе итогаш ю цхьана леладеча творчески гIулакхий, дIахо йодача хана дола декхараш белгалдоах.

«Электросила» толамца цхьана гIулакхаш леладу иштта «ЧКД-Прагеи» «Шкодеи» яхача [redacted] фирмашца. СЭВ членаш долча мехкий шоаш санна йолча фирмашцеи организацешцеи айхха контракташ лелаю кхыча ленинградски предприятеша а.

Евгений ВИШНЕВСКИЙ,
экономически Iилмаш кандидат.

(АПН).

ДОЗАН ДЕХЬАРА

КАПИТАЛА ДОАЛ ДЕЧА

НЬЮ-ЙОРК. Гарлеме — города эттера къегIа ярех йолча цхьаь районе бахаха нaxa негрех болчa нахаца городерча Iаьдлалаша леладечa политикана моттигашка баха нах раьзa цa хилар юхатоха гIерташ доьцар дувцаш вола города мэр Э. Коча цу негритянски гетто ухаш хилара духьалара демонстраци яьй.

СУРТА ТIА: демонстраци йолча хана.

ТАСС фотохроника.

* * *

Наха эшачe товарийн мехаш сиха деггIадоегIа США. Къахьегама министерства даннеша ахачок алхха соаз-на цхьан шера 8.9 процент тIекхийттад хIамай мехаш, хIаьта юкъерча американски болхлочун хIама эцара йола торонаш 3.6 процент лохъелла.

(Газеташ тIера).

Американски пресса тIера хьажийна сурт (ТАСС фотохроника).

«АК» — ТИЙШАЧА БАЛХАЦА ВIАШАГIБЕЛЛАЧА БАРТА!

США ЮКЪЕ А ЭТТА ВIАШАГIБЕЛЛА ЕГИПЕТСКО-ИЗРАИЛЬСКИ СЕПАРАТНИ БАРТ ЧIОАГГIА ХАРЦАХЬА ЛОАРХI IАРБИЙ А ДУНЕН А ОБЩЕСТВЕННОСТО.

НЬЮ-ЙОРК, 31. (ТАСС). ЧIоаггIа харцахьа лоархIаш бийцар египетско-израильски сепаратни барт палестински халкъа хилане яргйоаца бокъо кхоачашъяра хьакъехьара дош ООН Комитета заседане дувцача дакъа лоацараша. Гаргарча Малхбоале чIоагIа машар отта йиш яц палестински проблема къоаста ца йича — ишта хетаи ба заседане къамельаш мел даьраш.

Цошвоаккхаш хIама да египетско-израильски договора тIа «Палестина» яха дош цхьа бахьан маре хьоаза ца дар, конфликтаца юкъе палестински дош нерттера дерех доллаше а, аьлар Палестина мукъаьаккхара Организаце ООН-ерча массазарча тIахьожамхочо З. Л. Терази. США-с, Израила, Египта тха халкъа кхел къестаю, кхыметтол из къоастаеча дакъа лаце а цунна бокъо ца луш.

Ирака делегата белгалдаьккхар садатовски режиман сионистски пачхьалкхенцеи юкъе даьча эхь долаш долча договорах тIехьагIа хургдола вулам. Цо аьлар, Гаргарча Малхбоалера конфликт дIайоаккхилга ООН довзонашкех цун Уставага хьажжаш кхоачашде деза да.

Инде викало С. Дубея маьллара, договор палестински халкъах шийн решени законагIа а доацаш дIайолла гIертар санна хIама да.

ООН-ерча ГДР массазарча викало П. Флорина белгалдаьккхар договоро шийн лоIамен суверенитет йолаши хилда бокъо лац палестински халкъа, аьнна. Гаргарча Малхбоалера шийн стратегически хьашташ цун новкъосталца лораде гIертача ВIашагIкхийттача Штатий хьаштаи кхоачашдара новкъосталдеш да из договор.

Палестински халкъа шийн лоIаме хилара бокъо хьаллоацаши оккупаци яьча ерригача Iарбий территоре тIера израильски бIунаш араяхилта дIадехаш къамельаш дир ишта Сире, Ливе, Афганистана, Пакистана, Венгре, Куба, кхыча мехкий викалаша.

Шийн бокъо йолаш, шийн лоIаме а къаман суверенитет йолаш а хила палестински халкъа бокъо хилалца яргйоацаш хилара йола новицца хьаллоацаш а палестински халкъа ше мара йоацаш законагIа йолеи викал ООП йолга могадеш а хилар белгадеш письмо дахьийтар Комитета ООН генеральни секретарага. Письмо тIа белгалдаьккхад уж принципаш цадоархIаш Гаргарча Малхбоалера гIулакхаш нийсача наькъавен доаггIача бесси къоастадулургдоацилта.

* * *

Израилца из эхь долаш бола барт чIоагIбеш култ яздарца Садата режимо Iарбий халкъий хьашташ дехьад, хIаьта цул тIехьагIа бокъонца империализма, сионизма, дунен халкъашта юкъерча реакце лагера дIачу а яхай, ахаш язду Бейруте араьлийнача Ливана Къаман патриотически низий Центральни политически совета заявлене тIа.

Каирах Тель-Авиваи юкъерча сепаратни договоро, аьлар Кувейта кхыча мехкашцарта гIулакхий министра Сабах аль-Ахмед аль-Джабар ас-Сабах, Гаргара Малхбоале кердача тайпара гIаттар кхерам болаш хьал оттаду. Цо белгалдаьккхар из договор влхха Израила гIойле йолаш да аьнна.

Багдаде дIайоарьяльча эмиграце болх беш болча египетски къаман болама заявлене тIа чIоагIа харцахьа лоархIаш дувц эхь долча вашингтонски договора вIал кулг яздаьча мохи бехкача Садета гIулакхаш. Документо тIахьех ерригa Iарбий пачхьалкхенаш хIанзарча египетски режимацара гIулакхаш хоададе, Iарбий организацешта юкъера из дIаяк...

...ха, цунна экономически санкцеш оттае, ахаш.

Iарбашта дукъала баьча барта духьалара массане юкъара хьахьегамхой забастовка чакхъяьлар Марокко. Берригача мехка гIолла чакхъяьлар дукхача наха дакъа лоацаш митингаш, демонстрацеш. Цига дакъа лоацаш хиннараша чIоагIа эхь долаш а лоархIаш харцахьа лаьрхIар Египта президента капитулянтски курс. Палестина Iарбий халкъо лоаттабеча нийсача къовсама моаш мутIахьа хилар дIа а кхайкхадир.

Тахан дерригача Iарбий халкъаша шоай мутIерашкхы а чIоагIагIа кхотаде деза. Гаргарча Малхбоале дерригa чу а лоацаш чIоагIа машар оттабара тIехьара къовсам дIахо бахьа беза, йоах Джидде (Саудовски Араве) хиннача исламски конференце дакъа лоацаш хиннараца тIаьйцача резолюце тIа. Цу регионе бокъонца машар отта йиш яц оккупаци яьча ерригача Iарбий территоре тIера деррига израильски бIунаш арa ца даьхача, цу дакъе Малхбоалерча Иерусалимера а доахаш, Iарбий палестински законагIа йола бокъонаш кхоачаш ца йича, ахаш белгалдовх резолюце тIа.

Вашингтоне кулгаш яздаь сепаратни договор харадеш я Германски коммунистически парти. ГКП Правлене Президиума заявлене тIа белгалдаьд египетско-израильски барт Гаргарча Малхбоале американски империализма доал делга дIахо шердира даь хIама а халкъаша лоаттабеча кортмукъалеи къовсама духьал дерзадаь хIама а да, ахаш.

Сепаратни договора чIоаггIа критика яьй Бангладеша Коммунистически парте. Парте ЦК Секретариата заявлене тIа из договор лоархI Iарбий халкъий хьашташ гуччахьа дохкаш, эггара хьалха Iарбий-палестинций дараш а дохкаш, даь хIама санна.

(ТАСС, 31).

КЕРДА СТИХАШ

Таьмаевт ОСМАЕВ

ИЛЛЕГА ЯХ АЗ

Сигзара хьовхача
Доцоча малхо ме,
Адамий дегашта
Хьо товабеш [illegible],
Хьаьнсара са илли.

ДуIнах чакхдуллаш,
Халонаш эшача
Доахача халкъашта
Наьхь сийрда бекаеш,
Аз кхелла са илли.

Дувенна хьоккхаш луш
Хьалхане къахьега
Советски турпалша
Хастабеш декаеш,
Аз яздаь са илли.

Азаркой кулгашта
Из Iаьржа лаьтта ма,
Даьханна эшачоа
Камьарша хьаьдаьнь,
Аз оала са илли.

Лоамна эдеш
Котьамар кхайкадеш,
Машара гIулакха
ОарцагIа хIалаьнь,
Догара са илли.

ДОГIА ДИЙЛХАР КХАШКА

Хьогаденна сагах тарра,
Хьга кхайкаш нала оавам
ТIоадене-кхи Iобадам.
КIоаргга вьаттах чу а дуаш
ДIаьхха догIа дийлар
кхашка
Азарловгта тоамбар даш.

Беркал ала доагIа цунна —
Цу догIанна, — ткъацIий
беттаи
Цо йоацIагIа ергIойлде,
ЦIаьхха беркал оал вай
цунна
Уж кIа кана, даха аоарч
мо,
Цо дезагIа дергдолдаь.

Тха даггара беркал хьона,
Ухх лаьттана ма-оалаьаре
Дийлха догIа, беркал хьона!

БИЪ МУГIАРА СТИХАШ

Дуецар деноа тара дац шар.
Цунах кхелла ница да:
Моала дар да-м хала дацар,
Цо хар да хала да.

* * *

Дас аваш кхоаль вa!
Цу даь юхьйоацаш ва.
Хоаш эна: кхоана, воI,
Из аргIа хьога я.

* * *

Хоана вода бераре санна,
ДIаух шераш. Нах къаду.
Бакъда, Даьха, из бер санна,
Бейна даим къона гу.

* * *

Наберах, сатемах ваьнна
Аз дегаца кхоллаь да хьо,
илли,
Адама тоам кхабе, вьнна
Яздаь да хьо, са хьаьнсара
илли.

* * *

Герзо ль дьара чоа
Дарбаца ерзош я,
Матто ль бIаьа чоа
Дехаш лазаш а.

Лорае хьу тIехьенна хургйолаш

Хой шоена уретIача дийнахь гIанно бийсанна «наб ялаш» я, хIаьта из дийнахьа марe догIа йоагIача аI Эттара «IоагIа» тIа догI дахь цо Iурам хьера, из а дийна а ца даьхьи Уж хьадарча беттаьша. Уж данни кхачай СССР Iилмий Академе Карельски филиала хьун Института бехкахочаа.

Массехк шу хьалха института хьалар бьоцоегIай физиологен биофизикан лабораторе. Цун стационар дийна а хьунагIа а. Укказара гIайнаш кхоьчехьара ярам санна зетеш царна тIа проводаш я, лаьттанна тIегIолла йолаш хабеш а. Хенех йоазаш а дийна а корсама а гIайнаш тIарча хIарцханий фотосинтеза интенсивность, даьчан хана чура мут мел сиха йа, дахчана чура температура, тIа долча гIайни гIамаштен дийна гIайний хIарцдалаштен чурча тIоадалагIа Iы хиара интенсивность моллай хуеш йола датчикаш. Цар луча данчаш торо хулийт къилбасе дан дийх, корсам, Iакдакх лакх а сол а маран догIаахарен математически моделеш уоттае. ХIаьта цо лургь хьу...

...лабоераига мада а делагIча хьалаш а дийнагIа догI дахь лунуо хойташ йола нийсагIа йола знаниш.

Кареле шерра найда ла цхьан хьунийн рузмах. Амма цун территоре тIа пачхьалкхено лораеш йола дуккха заповедникаши заказникаши я. Хьу кийхьеш берий хьу хьалхара пари хиина ца Iеш из юхаметтаоттаера пани а я.

— Хьун продуктивность лакхъяра, дикса бийдвах вайлниксно а хьеташца а лайде эшара доьшаш даим хьокхаш ба тхe Iилмахой, — йоаш СССР Iилмий Академе Карельски филиала хьун Института директора Владимир Ермакова. — Нагахь санна хьу хьаьта ала, цун метта хьатIайоал верлаар. Хьу дIайогIара технологеа даьхьаре, из малагIча лаьтта йогIарьа, малагIа удобренаш яха еш хаьча доаш хьаьпехьара рекомендацеш оаха тел. Цул соагIа, оаха Iалама шийна а мовкъостал ду хьу меттаоттае, гаьнашта подкорма еш а хьалтан тIоарча тIаьана азраши еш а... Кастта хьахала езаш йолча хьуна гIо ду оаха сомдала, минерални удобренеш а яхаш.

Дакхак кхетанца пайда, эшарга дихлеча образцови район лоархIай я Карелн.

ХIама а ца йоазаш йола хьайбиеш дукха я хьун. Царех цаI — карельски Iакдакх. Цун дахчан текстура мраморе тара я, хIаьта из цунах яьча хIаманаа нах геттара раьза беш гIулакх да. Амма карельски Iакдакх «каракзчийта-м» ииче атта дац. Цун ги дIатесса хьатIаьлиеча Iакдакха гаьнех ахаш сен дукъа хул а ца хоац, массазарчарна тара хул, тIелатташ маькера сурт а доацаш. Сенех латт карельски Iакдакхо текстура хьакилара меканизм! Из ха гIертеш ба институте балхахой.

Карельски АССР Iилмахой инициативагIа хьалай лакхерча классашка дешаш болча школьникашa кхаь шера дешаш йола «ЗIамагIа йола хьун академи». Царех дуккхабарах тIаьагIа хьу лалаераш хул. Дукха хe йоацаш цу «академе» дешаргоше Петрозаводска гаьне йоацаш йолха педровал роща дIавегIар. Хьу дукха езаш а йоазаш а хилар — матта я «академе» декна.

Светлана ТУЗОВСКАЯ,
АПН корреспондент.

Пайдане семинар

Укх деношка Гудермесски районе пропагандистий, районa школай, кхыча дешара заведеней общественни Iилмай хьехархой, классе бовцаш беча балха организаторий семинар хилар.

Гулбеннараша ладийгIар «Китайн советско-китайски юкъмоттиги» аьнна, КПСС обкома лектора В. В. Банидиен «Сага пенинцадара тамашийна хIамаш» аьнна, «Знание» обществa республикански организаце лектора М. А. Сулаевен йийшача лекцешка.

Цул тIехьагIа пропагандисташта политически экономически дешара система итогаш заятеш чакхъяхара тетаь рекомендацеш елар КПСС Гудермесски горкома политпросвещение кабинета заведующе Т. Г. Курицынас.

Общественни Iилмай хьехархой, классе бовцаш беча балха организатораш семцеша шоай балха опыт дIа-юха йовзийташ хилар.

Г. МАДАЕВ.

Спорта хоамаш

Волейбол. Гудермесерча «Спартака» спортзале двъ дийнахьа «Урожай» яхача ДСО республиканськи Совета хьалхара моттиг яккхара кхалнахька волейболах йола яхьаш хилар. Цига дакъа лоацаш яр шин подгруппа йийхьа йола 10 команда. Шо-шоай подгруппе хьалхара моттигаш яьла йола шин команда яр чемпиона цIераш яха финале лоза бокъо йолаш. ХIаьта вокх командаш шоайла вIашагIкхийтта лайза къоастаде деш яр малагIа команда малагIча моттиге дIанийслургъя. Хьалхарча подгруппе ловзаш яр Гудермесски, Грозненски, Аргунски, Ножай - Юртовски районий ярап.

Цу подгрупе хьалхара моттиг яьккхар Гудермесски горсовета командо.

ШоллагIча подгрупе ловзаш хилар кооперативни Серноводски юртбоахамеи техникумаш, Шалински, Наурски, Малгобекски районий командаш. Укх подгрупе хьалхара моттиг яьккхар кооперативни техникума командо. Финале вIашагIкхийттача кооперативни техникума командо счет 2:0 йолаш яша я хь. 1979 шерара чемпиона цIи яьккхар Гудермесски горсовета спортсменкаша. Чемпионашта цу яхье шоллагIен кхоалагIен моттигаш яьхача кооперативни техникумеи Наурски райсоветеи командашта жетонаши Сийлен грамоташи елар.

ЦIаьхха ла хиннача тайпара кхалнахька дукхача командаша дакъа лоацаш из яхь чакхъяьннаяле а яла доагIа, из вIашагIкхетар яхы а ловзагIен дикагIен хургдар. Нагахьа санна республика массайолча районаша дакъа лаьца даларе. Масала, Навьсарен юртбоахама техникумо, Шелковской, Надтеречни, Советски, Ачхой-Мартановски, Урус - Мартановски, Сунженски, Наьсарен районий командагаа цу яхье дакъа лаьцадаларе.

А. ВЕК.

ГIАШЛОЙ, ЛОРАЛЕ!

ТкъоалагIча бIаьшерерах автомобала бIаьшере оал, хIана аьлча, дунен тIарча наькъашка хIанз лелаш я 340 миллион гаргга автомобиль. ХIара секунда царна тIаккхет керда кхо машин, хIаьта тIоавькъашка хулача хьовзамех хIара секунда йохаю цхьаьца автомобиль. Автомобиль сага долча гIулакха хилараш совгIа, цун лоIамагIа а я, ишта цо декхарийла ву хIара саг дукха автомобилаш лелаш хиларца цу гIулакха дола законаш телха ца дара.

Сиха автомашинаш долаш хилараш дувзадениа къоастаде дезаш дола дешаш да наькъашка кхерамаж хулийтилга.

Статистико хьекъоккхачох, наькъашка мел хулача хьовзамех вхаь даькъах шин дакъа тIашлой бахьан долаш нийслуш да. ДукхагIйолча хана машиний чаркашта кIал нийслу корта бохабу маларш менна бараш, ишта бераш, пенсионераш.

Меннача сага шиe фу леладу хац. Светофора сигналаш, наькъашкара знакаш цо теркал ца ярах духхьал шийна хатар хилийтарал совгIа, цунна гонахьара нах а боабеш е лозабеш моттиг нийслу цун бехкагIа.

Цхьана къаракъ а менна, наькъашка лела транспорт теркал а ца еш, уж лелача гIолла дIа-юха лелаш бар Спияков Растами Годовиков Петри. ЧIоагIа менна хилараш шаьккхе а гIовлаьвелаш вар. Ишта менна хилара П. Годовиковна легковой машин тIа а кхийтта, кор а бийнна больнице вахьар.

Общественни дехкар кховчашдеча хьокхам тела безаш бола кулгалхой а хул кхаста корта бохабу малараш меле наькъашки лелара бокъонаш телхаеш. Масала, менна а волаш транспорт лелача наькъашка гIолла водаш нийсвелар «Грознефтеоргсинтез» объединенеи СМУ-1 Iалашон отдела начальник Сотинков Владимир. Цох лаьца хоам бир из къахьегаш волча предприятега. Цхьабакъда, хIанзалца объединене кулгалхошна цох лаьца хоа дешадаш пачхьалкхен инспекцена.

ГIашлоешта гa а гуш автомашинаш лелача наькъашка дукха хьовзамаш хул, хIаьта а автотранспортах доралуш бераш кIезига ба.

Сиха йоагIача гарга кхаьчача автомашина хьалхашна гIолла тIехьаккха гIерташ бараш, светофора сигнал теркал ца еш наькъал дехьа-сехьа бала гIертараш бараш, наьъа йистошца яьча картея тIех а лелаш, боала бокъо йоацача гIолла наькъал дехьабовла гIертараш дукха нийслу. Цудухьа наькъашка лелара законаш телхадераш кастаста лозабеш е боабеш дукха моттигаш нийслу.

Геттара гарга а кхаьча сиха йоагIача автомашина хьалхашка гIолла тIехьаккха велар пенсионер Бегальский Владимир. Цудухьа автомобила кIалвахар из. ЧIоагIа хала лозавиь а волаш больнице кхаьчар. Ишта наькъашка лелара бокъонаш телхаярах корта чIоагIа лозабаь, пIендараш кагдаь больнице кхаьчар Емельянцев Павел. Цхьанна ухаа ца еш даь хIама дар Iалаьмате сиха йоагIача геттара гаргакхаьчача трамвайна хьалхашка гIолла пенсионер В. Бодринов тIехьаккха гIортар. Уж санна дола масалаш дукха доаладе йиш я гIашлоша наькъашка лелара бокъонаш телхаеш.

Наькъашкара знакаш, светофора сигналаш теркал ца ярах къаьстта дукха моттигаш нийслу бераш автотранспорто лозадеш. Грознерча № 32 йолча школерa шоллагIча классе деша ягIаш йола Уварова Света гаргакхаьча сиха йоагIача транспорта хьалхашка гIолла тIехьаьккха йоларах цунна кIал а яха цу сахьате елар. Ишта наькъашка лелара бокъо толхаярах яхлагIча классе деша вагIа Демченко Миша, автомашин тIаккхийтта корта лозабаь а волаш, больнице кхаьчар.

Цхьадолча бераша гарга кхаьчача автомашена хьалхашка гIолла тIехьаьккхар майрал лоархI. Автомашинаш лелача наькъашка гIолла ког-соалозаш, вокх соалозаш хеххаш, сиха йолхача автомашинашта тIехьатувсалуш моттигаш нийслу. Масала, № 11 йолча школера ялхлагIча классе деша вагIа Бойченко Олег автомашинашта тIехьа а тувсалуш ког-соалозаш хеххаш лелар. Ишта автомашина тIехьа а тоссавенна соалозаш хохкаш вола из лайна а лайна машина тIехьарча прицепа кIалвахар, букъа тIехх а йийна, больнице кхаьчар из. Уж санна бераш лозадарах, наькъашка лелара бокъонаш телхаярах дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

ХIанз наькъашка лелача кхерамзле хилийтара хьажар дIадоладеннад вай Нохч - ГIалгIай республике. Из дика чакхдаккхара оарцагIбала беза берригa гIашлой.

В. ГОРИН.

БЕРАШТА ЛАЬРХIА

Берашта лаьрхIа бокъа сакъердаьаш кIоаргга чулоацаш болаш йола керда романтически спектакль кийчьяьй Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театро. Из спектакль кийчьяьй дерригача дунен тIа цIи хезача итальянски драматурга Карло Гоцце яздьяча «Пачхаль-Саь» яхача пьесах фаьлгах.

Цу тIа дувц даиен вои довча гIулакхех, ховачен айрычен оамалех.

Спектакле мел ловзаш бола артисташ къона ба. Цу гIулакхо дикка новкъостал ду пьеса романтически чулоацам кIоаргагIа гучабаьккха, берий безам чIоагIагIа тIатIоргболаш артисташта шоай турпалий сурт-сибат хьахьоикха.

Спектакль оттайь театра кертторча режиссера Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятеля, К. С. Станиславски цIерагIча РСФСР Пачхьалкхен преме лауреата Хакишев Руслана.

А. ВЕК.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйренара гимнастика.
9.05 — «Театр». Телевизиони художественни фильм. 1-гIа, 2-гIа серии. Шийтталгiа — лардараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Хьалхарча пятилетка шобийта. Телевизиони документальни фильмай программа.
15.00 — «Тоьвера шахаш». Художественни самодеятельноста дашхошна концерт.
16.05 — «Вай беш».
16.35 — «Возрождение земли искусство».
17.05 — Спортивни программа.
17.30 — «Бокъонна бола кагирхой».
18.30 — «ЗIара сурта тIа — мала».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — П. И. Чайковски романсаш дIаиия РСФСР халкъа артистас Б. Левкис.
19.20 — «Саги законе».
19.55 — «СтрогоегIар». Телевизиони художественни фильм. 2-гIа серии.
21.00 — «Ха».
21.35 — Польски Халкъа Республика денош СССР-е дIадоладелар. Съездий Кремлевски Дворецера концерт.
22.30 — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.
22.45 — Съездий Кремлевски Дворецеша концерт дIадоладьяр.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10; 18.10 — «Шахматни школа». «КIай ладьа».
8.40; 9.40 — Географи. 5-гIа класс. Прибалтийски экономически район.
9.10 — Вольфганг Моцарт. 1-ра передача.
10.10 — Французски мотт. 20-гIа передача.
10.40; 11.40 — Астрономи. 10-гIа класс. Седьмий.
11.10 — Правоа бола беседаш. Суд чубоагIа.

СТУДЕНТАШТА-ЗАОЧНИКАШТА

12.10 — Лакхера математика.
13.35 — Философи.
14.15 — Вузашка деша баьа кийчлучарна. Математика. Интеграл. 1-гIа передача.
14.45 — Экрано — лора. Хроническа алкоголизмах цамогаш болчар психотерапия.
15.45 — И. С. Тургенева хьакъехьара передача.
16.30 — Передачий программа.
16.35 — «ТIехьа малаа дукхала малаш». Телевизиони фильмспектакль.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсийн гIалгIай меттала).
18.35 — «Армейски комиссар». Концерт.
18.40 — «Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш довзийтар» (нохчий меттала).
19.00 — «Кинозрителя спутник».
19.30 — «Музыкальни киоск».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — «Иван Ефремов. Кхелла нa сатIонаш».

11.40 — «КIай ладра». Телевизиони художественни фильм.

4 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйренара гимнастика.
9.05 — Мультфильм.
9.15 — «СтрогоегIар». Телевизиони художественни фильм. 1 серии.
10.30 — «Кинопанкъбара клуб». Передача чакхьяьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара захар». Кинопрограмма.
15.30 — А. Афиногенова хьакъехь. Ваь 75 шу дизарга.
16.55 — «Московски пенсионера гIулакхаш».
17.00 — Ф. Лист. «Тассо» яха симфонически поэма.
17.30 — «Шоаш дола моттиг хьаьйоазийта, журналист!».
18.00 — «Iилман захар».
18.30 — «Сакъердане моттигаш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Венгра хьалха цIогIа фашистски гIаьрлоех мукъабаьккхача Дена (ВНР телевидени программа).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Гренада». М. Светлова произведенеш оттаь публицистически спектакль. Чакхьяьлча — «Тахан» дунен тIа яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — «Шахиь, дай-ноанай!».
8.40; 9.40 — Истори. 5-гIа класс.
9.10 — ПТУ дешархошта. Эрсий мотт.
10.10; 17.00 — Немецкий мотт. 20-гIа передача.
10.40; 11.40 — Музыка. 3-гIа класс.
11.00 — Iилма-популярни кинохроника.

СТУДЕНТАШТА-ЗАОЧНИКАШТА

12.10 — Инженерни графика. 1-гIа курс.
13.25 — Политически экономи. 1-ра передача.
14.15 — Вузашка деша баьа кийчлучарна. Эрсий мотт.
14.45 — Вай биографи. 1966-гIа шу.
15.40 — Музыкальни инструментан.
16.00 — Къонача техникашта лоархIа передача.
16.45 — Iилма-популярни фильм.
17.30 — Передачий программа.
17.35 — «Хьо вовза». Художественни фильм.
19.00 — Документальни фильм.
19.30 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий нохчий меттала).
19.40 — Литературни вIашагIкхетарш. «Тха долча хьошагIа ба хьона бовзиихой» (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Жь лелалерашта доархIаме ха я хIана».
20.25 — «Мехкашкен континенташкен гIолла (нохчий меттала).
21.00 — Документальни фильмай программа.
21.40 — «Къалбаседера пусхал» — телевизиони художественни фильм.

РАДИО

3 АПРЕЛЬ

6.00 — Концерт (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Бера дунен халкъашта мехьерчь Денга! «Дуккха берашдолча дезалий йоахо яра — кертера терко».
8.23 — Хоамаш.
8.33 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.45 — «Интернационализм — вай захара знамя» (нохчий меттала).
9.15 — «Ткогх яллу» (эрсий меттала).
9.30 — «Къона заманхо яха радиовыпуск» (гIалгIай меттала).
10.00 — КПСС ЦК шоаьсан (1978 шера) Пленумa решенеш вахаре кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабеш» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

4 АПРЕЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Ашараш (нохчий меттала).
8.15 — Хоамаш.
8.25 — «Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш довзийтар» (гIалгIай меттала).
8.30 — Ашараш (нохчий меттала).
9.15 — «Ткъалъа парти хаIаш да» (эрсий меттала).
9.30 — Юрта боахама хьалхалаттачарна дола концерт (эрсий меттала).
16.01 — Ленински Коммунистически субботника шайъадоллаш (эрсий меттала).
16.15 — «Хьона, Даьхе, сатечуш дог!» (нохчий меттала).
16.45 — Слепаш лелаераш — вхай гIо, арабаьннаб». Шалински районерa передача (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоамаш

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, малхбузехьара секунда 0—5 метр чIоагIа мух а болаш. фегара температура республике гIолла 13—18 градуси Грозне 15—17 градуси йовхал а йолаш ха отта мег.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретаре — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахам — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехьашкой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ5112. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1977.